

Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV 3/2025

Úvodné slovo

Vážení zoológovia,

blížia sa vianočné sviatky a koniec roka 2025 a preto vám prinášame v tomto roku posledný bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti. Ďakujeme autorom za ich príspevky do tohtoročných bulletinov! Všetkým prajeme príjemné a pokojné prežitie vianočných sviatkov a v novom roku veľa zdravia, šťastia, osobných a pracovných úspechov, zvlášť v oblasti zoológie! Tešíme sa na stretnutia s vami na akciách, ktoré pre vás pripravuje Slovenská zoologická spoločnosť!

Predsedníctvo SZS

Obsah

I. Masár: Tichá spomienka na prof. Zoru Feriancovú-Masárovú	1
J. Halgoš: Vám pani profesorka	2
R. Kirchner: Herpetologické sympóziu 2024	3
P. Manko: Nový web Slovenskej zoologickej spoločnosti: prehľadnejší, spoľahlivejší a pripravený na budúcnosť	5
M. Fulín: Stretnutie Európskych obcí bocianov	7
Z. Hrivňák Lehká, Z. Šiblová, J. Valušák, M. Palík: Zhodnotenie prvého ročníka Česko-Slovenskej odonatologickej akadémie	8
Z. Hrivňák Lehká, T. Herceg, M. Hrivňák: Pochovávanie sieťky 2025	9
P. Čisárik, J. Repaský: Zoologické obrázky z Národného parku Paklenica v Chorvátsku	11
algd: Od meruôsmeho po digitálnu éru: Rozpomienky zoológa minulého storočia (II. časť)	17
Nová zoologická literatúra	25
PF 2026	27
Prihláška do SZS	28

* * *

Tichá spomienka na prof. Zoru Feriancovú-Masárovú

prof. RNDr. Zora Feriancová-Masárová, DrSc.

(* 1. marec 1930 – † 14. september 2025)

Zora Masárová, rodená Feriancová, sa narodila 1. marca 1930 v Pliešovciach, obci asi 20 km vzdialenej od Zvolena.

Mama Emília bola dcérou mlynára, otec Oskár čerstvý absolvent prírodovedeckej fakulty, v tom čase stále vracala, či už cez prázdniny, alebo počas sviatočných dní. S Pliešovcami sa spájal aj laz Lopaty, kde mali mlyn a hospodárstvo jej stará mama Karolína a nevlastný starý otec Július. Pliešovce a Lopaty boli pre ňu vždy symbolom šťastného detstva v kruhu rodiny. Spomínala na ne často a s láskou.

Napriek tomu, že sa rodina po necelých dvoch rokoch odsťahovala do Rimavskej Soboty, kde otec získal miesto stredoškolského profesora, do Pliešoviec sa stále vracala, či už cez prázdniny, alebo počas sviatočných dní. S Pliešovcami sa spájal aj laz Lopaty, kde mali mlyn a hospodárstvo jej stará mama Karolína a nevlastný starý otec Július. Pliešovce a Lopaty boli pre ňu vždy symbolom šťastného detstva v kruhu rodiny. Spomínala na ne často a s láskou.

Rodina sa postupne sťahovala do Zvolena, Turčianskych Teplíc, až napokon počas vojny skončila v Bratislave, kde otec získal miesto na univerzite.

V tomto období sa rodina rozrástla o sestru Ľubku (1934) a brata Duška (1941)

Tu sa na gymnáziu spoznala so svojim budúcim manželom Ivanom. Vysokú školu absolvovala na Prírodovedeckej fakulte v Bratislave, zamestnala sa v Slovenskej akadémii vied kde sa venovala svojej celoživotnej záľube – ornitológii.

V roku 1954 sa zosobášila s Ivanom Masárom – lekárom, epidemiológom. V roku 1956 sa im narodil jediný syn Ivan.

Práca, ktorá bola súčasne vášňou, zohrávala v jej živote dôležitú úlohu. Preto možno za zlomový označiť jej prechod zo SAV na Prírodovedeckú fakultu Univerzity Komenského v roku 1969. Tu pracovala na Zoologickom ústave až do odchodu na dôchodok.

V rokoch 1971–1972 nasledovala so synom manželom do východnej Afriky, kde rodina strávila vari najkrajší spoločný rok. Ani tu sa však neprestala venovať svojej obľúbenej zoológii. S nadšením spoznávala prírodu, dovtedy známu len z odbornej literatúry.

Prof. Zora Feriancová-Masárová s prof. Cendsurenom, vedúcim Katedry zoológie Štátnej univerzity v Ulanbátare, na konferencii Prírodné zdroje a podmienky Mongolska v roku 1987 (foto z archívu J. Halgoša).

V roku 1981 sa oženil syn a rodina sa rozrástla o vnučky Laurinku a Lucku. Keďže bývali v spoločnom dome, vnučky boli častými hosťami u starých rodičov, s ktorými si vytvorili blízky vzťah. Toto obdobie bolo poznačené aj odchodom milovaných rodičov: mamy v roku 1982 a otca v roku 1987.

Nečakanou ranou bol náhly skon manžela v roku 1992, rok potom, čo podľahla chorobe sestra Ľubka. Aj v tomto ťažkom období jej pomáhala prítomnosť vnučiek a samozrejme práca, v ktorej pokračovala s neutíchajúcim nasadením. Oficiálne odišla do dôchodku po dosiahnutí sedemdesiatky, ale naďalej externe prednášala na fakulte, hlavne o dejinách

slovenskej zoológie. Rozhodnutie skončiť prišlo potom, čo si uvedomila, že ju začína zrádzať pamäť. Ďalšou bolestivou stratou bolo náhle úmrtie milovaného brata Dušana v roku 2008.

Nasledujúce roky strávila doma, naďalej sa venovala pozorovaniu vtákov v okolí, tešila sa z návštev rodiny a bývalých kolegov. Výnimočné boli viacdnové návštevy sesternice Evy z Banskej Bystrice, s ktorou mali spoločné spomienky na Pliešovce.

Postupne, ako sa jej zdravie zhoršovalo, obmedzili sa aj kontakty s okolím. V posledných rokoch bola odkázaná na pomoc, ktorú jej s láskou poskytovali aj jej opatrovatelky Evička a Andrejka.

Skonala ticho vo svojej izbe podvečer 14. septembra.

Ivan Masár, syn

Jozef Halgoš

*Vám pani profesorka **

*Ako lupene ruží,
tak odchádzajú roky,
pomaly deň za dňom,
zima za letom.*

*Iba slová ostávajú,
zakotvené hlboko v srdci.*

*Iba slová a skúsenosti
odovzdávané láskou,
preorané vlastným ja.
Iba slová a poznatky
odlupované zo srdca.*

*Koľko rokov trvá
kým sa človek naučí reč vtákov,
kým nebadane zapadne
do súkolesia prírody,
kým pozná nepoznané,
ktoré s láskou odovzdáva.*

*Koľko rokov trvá,
kým človek počuje dýchať stromy,
kým pozná ako vonia súmrak
a kým sa to naučí darovať.*

* Báseň venovaná prof. Zore-Feriancovej Masárovej pri príležitosti jej významného životného jubilea, ktorého sa dožila v roku 2015 (Bulletin SZS 2/2015 a 3/2015).

*Vzácný človek dospieva celý život,
aby mohol byť s nami,
aby nás mohol viesť
nesmierne krásnou cestou prírody.*

*Iba vzácný človek,
ktorých je tak nesmierne málo.*

* * *

Herpetologické sympóziu 2024

V dňoch 25. a 26. októbra 2024 zorganizovala Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre prvé Herpetologické sympóziu. Cieľom tohto podujatia bolo vytvoriť platformu, ktorá by spojila rôzne zložky tejto oblasti – vedeckú, odbornú aj chovateľskú verejnosť – a umožnila im vzájomne sa obohatiť. Sympóziu sa zameralo na to, ako prepojiť teoretické poznatky s praktickými skúsenosťami, čím sa účastníkom poskytol ucelený pohľad na to, ako sa herpetológia vyvíja a kam smeruje v súčasnosti.

Prvý deň sympózia sa začal registráciou účastníkov a ich ubytovaním. Po týchto formálnych krokoch však nasledoval netradičný a veľmi vítaný začiatok podujatia. Namiesto klasického úvodu sa všetci účastníci presunuli do centra mesta, kde sa v predvečer hlavného prednáškového dňa konalo neformálne večerné posedenie. Toto stretnutie sa stalo ideálnou príležitosťou na uvoľnenú diskusiu, kde si účastníci mohli vymeniť názory, nadviazať nové kontakty a prediskutovať svoje odborné skúsenosti v uvoľnenej atmosfére. Takto otvorený prístup k vytváraniu nových vzťahov umožnil účastníkom vzájomne sa inšpirovať a navzájom sa motivovať k ďalšej spolupráci.

Úvodný príhovor prof. Marka Hala, dekana Fakulty agrobiológie a potravinových zdrojov SPU v Nitre, k účastníkom sympózia (foto V. Smreková).

Hlavný prednáškový deň sympózia slávnostne otvoril dekan Fakulty agrobiológie a potravinových zdrojov Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre, profesor Marko Halo. Vo svojom príhovore zdôraznil význam podujatia pre rozvoj herpetológie na Slovensku a zároveň ocenil snahu o prepojenie teoretických a praktických prístupov v tejto oblasti. Vyjadril presvedčenie, že takéto iniciatívy podporujú výmenu skúseností, spoluprácu odborníkov a ochranu biodiverzity.

Prednáška Magdalény Pollákovéj (foto V. Smreková).

Vystavené postery (foto V. Smreková).

Sympóziu prilákalo 49 účastníkov, ktorí mali možnosť zúčastniť sa na 7 odborných prednáškach, ktoré boli rozdelené do dvoch blokov. Počas prestávky medzi blokmi prebiehala posterová sekcia, kde účastníci mali príležitosť prezentovať svoje výskumy a projekty v interaktívnej forme. V tejto sekcii sa vyhodnocovali aj študentské príspevky. Študentskú cenu za najlepší poster získala Veronika Smreková, študentka Fakulty agrobiológie a potravinových zdrojov Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre.

Cenu za najlepší poster si odniesla Veronika Smreková z domovskej fakulty (foto R. Kirchner).

A tu prednáša Pavol Purgat (foto V. Smreková).

Prednáška Hany Svobodovej (foto V. Smreková).

Ďakujeme všetkým zúčastneným za cenné a inšpirujúce poznatky, ktoré obohatili diskusie a prispeli k úspechu celého sympózia. Vaše podnetné informácie a aktívna účasť vytvorili jedinečnú atmosféru, ktorá podporila rozvoj odborných i osobných vzťahov. S úprimnou vďakou sa obraciam aj na organizátorov a partnerov, ktorí svojim úsilím umožnili zrealizovať toto podujatie na vysokej úrovni. Bez ich podpory by to nebolo možné. Už teraz sa tešíme na Herpetologické sympóziu 2025, ktoré sa uskutoční v dňoch 24. a 25. októbra 2025*, kde radi opäť privítame odborníkov, študentov a všetkých nadšencov herpetológie, aby sme spoločne pokračovali v obohacovaní tejto oblasti a vytvárali priestor pre ďalšie zaujímavé diskusie a spoluprácu.

Spoločná fotografia účastníkov 1. herpetologického sympózia 2024 pred budovou Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre (foto V. Smreková).

* Herpetologické sympóziu 2025 sa v plánovanom termíne uskutočnilo a príspevok o jeho priebehu si budete môcť prečítať v nasledujúcom bulletine SZS (pozn. redakcie).

Za úspešnú organizáciu tohto podujatia sa na tomto mieste patrí poďakovať všetkým organizátorom a spoluorganizátorom. Srdce vďaky patrí Fakulte agrobiológie a potravinových zdrojov SPU v Nitre, občianskemu združeniu Wild Nature, Klubu chovateľov korytnačiek a Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV, ako aj členom organizačného výboru. Rovnako by sme chceli poďakovať recenzentom zborníka – profesorovi Petrovi Massányimu z SPU v Nitre a docentke Janke Schlarmannovej z UKF v Nitre, ktorí svojim odborným prístupom prispeli k vysokej kvalite publikovaných materiálov. Bez spolupráce a podpory všetkých zúčastnených by toto podujatie nebolo možné uskutočniť na takej vysokej úrovni.

Za organizačný výbor,

Róbert Kirchner

Slovenská poľnohospodárska univerzita
Fakulta agrobiológie a potravinových zdrojov
Trieda Andreja Hlinku 2, 949 76 Nitra
e-mail: robert.kirchner@uniag.sk

* * *

**Nový web Slovenskej zoologickej spoločnosti:
prehľadnejší, spoľahlivejší a pripravený na
budúcnosť**

<https://szs.sav.sk/>

Milí členovia Slovenskej zoologickej spoločnosti, fungovanie vedeckej spoločnosti si nemožno predstaviť bez kvalitnej, funkčnej a jednoducho spravovateľnej webovej stránky. Ide nielen o základný informačný kanál, ale aj o nevyhnutný nástroj na komunikáciu s verejnosťou a organizáciu odborných podujatí. Aj preto bolo po dôkladnom zhodnotení využívania nášho pôvodného webu a na základe viacerých podnetov

z členskej základne jasné, že stránka potrebuje modernizáciu.

V rámci hľadania optimálneho riešenia prebehli viaceré diskusie a stanovili sa jasné priority:

- ❖ Web musí byť hostovaný na serveri Slovenskej akadémie vied.
- ❖ Doména musí odkazovať priamo na SAV, čím sa zabezpečí jej dôveryhodnosť.
- ❖ Správa a aktualizácia webu musí byť jednoduchá, aby ju mohol bezpečne a spoľahlivo vykonávať poverený člen predsedníctva spoločnosti.
- ❖ Stránka musí minimalizovať riziko neúmyselných chýb alebo zásahov do štruktúry obsahu.

Z analýzy návštevnosti tiež vyplynulo, že viaceré podstránky, ako napríklad galérie, takmer nikto nenavštevuje. Preto sme sa rozhodli štruktúru zjednodušiť a zamerať sa na to, čo je pre členov najdôležitejšie.

Zásadnou požiadavkou bol aj funkčný registračný systém pre organizáciu podujatí, najmä našich pravidelných kongresov. Objavil sa návrh využiť WordPress, no ten nebolo možné prevádzkovať na serveri SAV.

Napokon sa predsedníctvo SZS obrátilo na pôvodného tvorca našej starej stránky – vtedy ešte stredoškolačka, dnes vývojára s viacerými skúsenosťami. Ten po analýze požiadaviek a vzhľadom na potrebu prispôsobiť systém novším verziám PHP a bezpečnostným štandardom, navrhol vytvoriť nový web „na mieru“, namiesto náročnej a komplikovanej opravy pôvodnej verzie. Zároveň pripravil aj úplne nový registračný systém.

Vývoj webu a registračného systému si zobral na starosť Peter Manko mladší, syn jedného z členov predsedníctva, ktorý vzhľadom na túto skutočnosť ponúkol svoju prácu za minimálnu odmenu (558,- EUR), čo zodpovedá minimálnej mzde za reálne odpracované hodiny. Výsledkom je plne funkčná, bezpečná a moderná webová stránka.

Po pripomienkovaní a testovaní bola nová stránka nasadená spolu s registračným systémom. Premiéru si odbila počas prípravy vedeckého kongresu „Zoológia 2024“, na ktorom bola zároveň prítomným členom, ale aj ďalším účastníkom kongresu – nečlenom, predstavená na valnom zhromaždení SZS. Počas valného zhromaždenia a celého podujatia sa diskutovali niektoré technické otázky – ako nemožnosť otvoriť stránku v niektorých prehliadačoch či bezpečnostné hlásenia. Vývojár tieto problémy v spolupráci so správcou servera promptne

vyriešil. Ukázalo sa totiž, že išlo o nastavenia servera, nie chyby webu.

Inbox.

Registračný systém sa pri organizácii kongresu veľmi osvedčil – účastníci ho hodnotili ako intuitívny, jednoduchý a spoľahlivý (za milé odkazy a komentáre k nemu ďakujeme!). Organizátorom zároveň umožnil efektívne sledovať a spracovávať všetky údaje: prihlasovanie, stravu, trička, ubytovanie, postery či prednášky. Prehľadné exporty, aktuálne údaje a jednoduchá orientácia výrazne uľahčili prípravu a prispeli k hladkému priebehu kongresu.

Takto vyzerajú vaše registrácie na konferenciu v registračnom systéme.

Je dôležité zdôrazniť, že nová stránka aj registračný systém nie sú jednorazovým riešením. Sú pripravené slúžiť všetkým členom SZS pri organizovaní ďalších kongresov aj iných vedeckých či odborných podujatí. Ak

plánujete akciu a máte záujem o využitie systému, kontaktujte predsedníctvo.

Správca takto vidí vaše prihlásené prednášky a rovnako môže vidieť aj prihlásené postery.

Organizátori veľmi rýchlo získajú prehľad o počte objednaných jedál. Podobne môžu získať informáciu napríklad o počte objednaných tričiek podľa veľkosti.

Veľké poďakovanie patrí Petrovi Mankovi ml., vývojárovi novej stránky – nielen za odborný prístup a kvalitné technické riešenie, ale aj za ochotu pracovať za symbolickú odmenu.

Nový web SZS je výsledkom zodpovedného prístupu, dôkladnej analýzy a veľkej snahy uľahčiť život

nielen organizátorom, ale aj všetkým členom SZS. Veríme, že bude spoločnosti a jej členom dobre slúžiť ako informačný zdroj a ako nástroj, ktorý podporí našu spoločnú vedeckú a odbornú činnosť.

V prípade návrhov na zlepšenie, či otázok a problémov sa neváhajte obrátiť na Petra Manka staršieho (peter.manko@unipo.sk). Ako člen predsedníctva a koordinátor celého procesu aktualizácie webu a registrácie je pripravený zodpovedať vaše otázky, prijať konštruktívne podnety alebo vám pomôcť pri využití systému na pripravované podujatia. Vaša spätná väzba je pre nás cenná a pomôže nám ďalej vylepšovať služby, ktoré web spoločnosti poskytuje.

Peter Manko

Prešovská univerzita v Prešove
Fakulta humanitných a prírodných vied
Ul. 17 novembra č. 1, 080 01 Prešov
e-mail: peter.manko@unipo.sk

* * *

Stretnutie Európskych obcí bocianov

Od roku 1994 udeľuje nemecká nadácia EuroNatur titul Európska obec bocianov niektorej z obcí v krajine Európskej únie, ktorá spĺňa požadované predpoklady. Za 31 rokov získalo tento titul 16 obcí. Slovensko v tomto spoločenstve zastupuje od roku 2014 obec Buzica, v okrese Košice-okolie. Podmienkou účasti v spoločenstve je okrem vyššieho počtu hniezd bocianov v obci aj aktívny prístup vedenia obce k ich ochrane, zachovaniu hniezdných a potravných príležitostí a angažovaný prístup školskej mládeže a verejnosti k propagácii prítomnosti bocianov v obci. V neposlednom rade to má vyústenie do zvýraznenia atraktívnosti územia v rámci cestovného ruchu. V posledných rokoch sa zástupcovia obcí, starostovia či aktivisti, stretávajú každoročne vždy v inej Európskej obci, aby si odovzdali skúsenosti, poukázali na problematiku zachovania stavu hniezdenia a zapojili sa projektami do tvorby životného prostredia pre bociany. Nadácia v rámci svojich možností získava prostriedky a vytvára priestor na zabezpečenie úloh pre naplnenie programu spoločenstva.

V dňoch 25. – 28. mája 2025 sa uskutočnilo takéto stretnutie na Slovensku. Obec Buzica hostila 25 zástupcov z desiatich európskych krajín a to z Maďarska, Srbska, Macedónska, Chorvátska, Bulharska, Rakúska, Nemecka, Veľkej Británie a Turecka. Medzinárodný význam podujatia zaujal nielen zástupcov krajských orgánov, ale aj poslancov obecného zastupiteľstva

a občanov obce prítomných na otvorení stretnutia. Osobitú atmosféru slávnostnému otvoreniu dodali vystúpenia detských súborov zo základnej školy.

Pohľad na účastníkov počas otvorenia konferencie v Buzici (foto S. Fulínová).

V seminárnej časti konferencie odzneli príspevky jednotlivých zástupcov obcí, v ktorých poukázali na stav v hniezdení a zmeny, ktoré nastávajú v krajine ako aj v prístupe a myslení ľudí.

Vedúci projektu Stefan Ferger pri prezentácii (foto S. Fulínová).

V exkurznej časti mali účastníci možnosť okrem prírodných a historických osobitostí územia vidieť aj reálnu situáciu v hniezdení u nás, zoznámiť sa so spôsobom riešenia problémového hniezdenia na podporných bodoch nízkonapäťového vedenia. Špeciálnou časťou bola návšteva vodných plôch, ktoré s podporou projektu z nadácie EuroNatur boli vytvorené v poľnohospodárskej krajine v katastri obce Buzica za účelom spätého prinavrátenia pôvodnej prírodnej krajiny. Účastníci navštívili aj areál Základnej školy v obci, v ktorom je náučný chodník s informačnými tabuľkami o bocianovi a jazierka s vodnými živočíchmi vytvorené z projektu nadácie.

Prezentácia zástupkyne Európskej obce bocianov Belozem v Bulharsku (foto S. Fulínová).

Prezentácia zástupkyne Európskej obce bocianov Marchegg v Rakúsku (foto S. Fulínová).

Prezentácia zástupkyne Európskej obce bocianov Storrington v Anglicku (foto S. Fulínová).

Vo všetkých účastníckych krajinách je bociania obec stredobodom záujmu, centrom turistického ruchu a pýchou príslušnej správy chránenej oblasti, v ktorej sa nachádza. Obec Buzica je súčasťou Chráneného vtáčieho územia a leží v kompetenčnom území Správy Národného parku Slovenský kras. Napriek tomu, že pripravované medzinárodné stretnutie zástupcov bocianích obcí bolo v pláne aktivít národného parku na rok 2025 aj s finančným zabezpečením, nové vedenie Správy NP Slovenský kras bezdôvodne odstúpilo od spolupráce na jeho realizácii, a tak vďaka príspevkom z malých členských projektov od Slovenskej zoologickej spoločnosti a Slovenskej ornitologickej spoločnosti/BirdLife Slovensko a s podporou obce podarilo sa podujatie v oklieštených podmienkach realizovať k spokojnosti účastníkov. Poďakovanie patrí všetkým, ktorí prispeli k jeho uskutočneniu.

Miroslav Fulín
Puškinova 15, 083 01 Sabinov
e-mail fulin@zoznam.sk

Zhodnotenie prvého ročníka Česko-Slovenskej odonatologickej akadémie

V rámci činnosti občianskeho združenia Spoločnosť pre ochranu mokradí – Vážka (SOM Vážka) sme založili Česko-Slovenskú odonatologickú akadémiu (ďalej len ČSOA) pre mladých ľudí vo veku približne 13–25 rokov; otvorení sme však aj starším záujemcom. Organizačný tím tvorí garantka Kornélia Petrovičová, lektori Zuzana Šíbllová, Jiří Valušák, Zuzana Hrivňák Lehká a Milan Palík a revízori Terézia Jauschová, Zuzana Paulo Lackovičová a Milan Hrivňák. Garantka zastrešuje odborný dohľad, lektori pripravujú a vedú obsah lekcí, zabezpečujú administratívu, marketing a organizáciu; revízori dohliadajú na technickú, vizuálnu a formálnu stránku ČSOA.

Prvý ročník bol zameraný najmä na určovanie druhov, ekológiu a poznatky o slovenských a českých vážkach; takmer v každej lekcii sme sa venovali aj larvám a životu pod vodnou hladinou.

Ambíciou akadémie je vytvoriť a združovať komunitu ľudí, ktorí sa chcú dozvedieť viac o vážkach a ich prostredí. Od členov očakávame nadšenie, chuť učiť sa nové veci a záujem podieľať sa na aktivitách ČSOA. Naším cieľom je zmysluplne tráviť čas, vzdelávať sa v téme, ktorá je nám blízka, a deliť sa o skúsenosti i zážitky z terénu.

Do ČSOA sa prihlásili aj študenti starší ako 25 rokov – vekové rozpätie účastníkov bolo 14 až 53 rokov – s rôznou úrovňou vzdelania od základnej školy po postdoktorandov a pracovníkov univerzít, čomu sme prispôbovali aj program. Jedna lekcia ČSOA sa skladá zo štyroch častí: prehľadu druhov, prehľadu biotopov, špeciálnej a praktickej časti. Praktickú časť niekedy delíme na blok pre mladších (ZŠ, SŠ, 1. stupeň VŠ) a na blok pre skúsenejších (2. a 3. stupeň VŠ, postdoktorandi, učitelia, absolventi VŠ). Prednášky sa konali každý druhý utorok podvečer. Hoci si všetci živo pamätáme „koronu“ a to, že nás online výučba bavila menej ako prezenčná, priniesla nám zručnosti, vďaka ktorým vieme fungovať aj na diaľku. Keďže študenti pochádzajú z rôznych častí Česka a Slovenska, prezenčná forma by bola pre vzdialenosti ťažko realizovateľná. Celkovo sa prihlásilo 25 študentov, ktorí sa podľa možností zúčastňovali pravidelne. Lekcie prebiehali striedavo v slovenskom a českom jazyku.

Motivácie študentov boli rôzne: rozšíriť si obzory, spoznať túto zaujímavú skupinu hmyzu a naučiť sa ju určovať v teréne. Vážky ich zaujali životnými stratégiami, významom pre bioindikáciu, bionómiou, letovými schopnosťami, druhovou diverzitou, vzťahmi vo vodných ekosystémoch, estetikou aj ekológiou. Popri imágach ich rovnako priťahujú larvy a ich fascinujúci spôsob života. S radosťou vnímame, že študenti riešia na stredných školách a univerzitách práce a terénne výskumy o vážkach pod vedením svojich školiteľov. V rámci ČSOA poskytujeme záujemcom konzultácie k vlastným výskumom, záverečným prácam a prácam SOČ zameraným na odonatológiu. Naším cieľom je motivovať študentov, aby sa výskumu vážok venovali aj po skončení stredoškolského či vysokoškolského štúdia – profesionálne alebo vo voľnom čase. Po prednáškovom cykle sa v lete uskutočnili dve exkurzie v Českej republike a jedna na Slovensku v rámci podujatia Pochovávanie sieťky 2025.

Exkurzie ČSOA realizované v roku 2025:

- ❖ Jindřichohradecko a Třeboňsko (17.–18. 5. 2025). Napriek denným maximám okolo 10 °C a dažďu – teda minimálnej aktivite dospelcov – sme pozorovali napríklad imága *Coenagrion hastulatum*, premenu *Leucorrhinia pectoralis*, *Leucorrhinia dubia* a exúvie *Brachytron pratense*.
- ❖ Sliezske vojvodstvo (PL) a Ostravsko (28.–29. 6. 2025). Zaznamenali sme druhy *Nehalennia speciosa*, *L. pectoralis*, *L. dubia*, *Somatochlora arctica*, *Somatochlora flavomaculata* či *Coenagrion pulchellum*.

- ❖ Podunajská nížina (22.–24. 8. 2025). V rámci tradičného podujatia Pochovávanie sieťky sme pozorovali zaujímavé druhy, napríklad *Chalcolestes viridis*, *Erythromma viridulum*, *Aeshna affinis* a *Sympetrum meridionale*.

V ČSOA práve otvárame druhý ročník a tešíme sa na každého nového člena našej vážkarskej komunity.

Milujeme vodu. Žijeme vážkami.

Zuzana Hrivňák Lehká, Zuzana Šíbllová,
Jiří Valušák & Milan Palík
Spoločnosť pre ochranu mokradí – Vážka
Zlaté 11, 086 01 Zlaté
e-mail: somvazka@gmail.com

Pochovávanie sieťky 2025

Počas augustových dní 22. – 24. 8. 2025 sa uskutočnilo už štvrté Pochovávanie sieťky. Napriek neideálnemu, chladnejšiemu počasiu sa nám podarilo pozorovať viacero zaujímavých druhov vážok, napríklad *Erythromma viridulum* či *Chalcolestes parvidens*. Podujatie sme otvorili posedením v altánku v obci Nitriansky Hrádok. Prijemné prírodovedné rozhovory sa natiahli do neskorej noci, no napokon sme sa uložili spať, aby sme ráno vládali vyraziť do terénu.

Výskum v teréne (foto Z. Hrivňák Lehká).

V sobotu ráno sme navštívili rieku Malá Nitra, kde sme však pre nepriaznivé počasie vážky nezaznamenali. Pokračovali sme na lokalitu Zúgov, kde sme si prezreli lužné lesy a zaznamenali tri druhy vážok. Na štrkární Bánov sme pozorovali *Ischnura elegans* a našli sme aj

Aeshna affinis. Prešli sme sa popri jazere; na kúpanie však bolo príliš chladno. Následne sme sa zastavili pri Kvitnúcom ostrove, ktorý bol v čase našej návštevy zaplavený; tu sme zaznamenali *Sympetrum striolatum*. Odtiaľ sme sa ponáhľali do Vrábľa na chutný obed.

Zúgov (foto Z. Hrivňák Lehká).

Spoločný obed si účastníci akcie vychutnali (foto Z. Hrivňák Lehká).

Popoludnie sme strávili na Žitavskom luhu, kde nám Ján Gúgh priblížil nedávnú revitalizáciu územia. Potešilo nás tu sedem druhov vážok a videli sme aj novo vybudované ramená rieky Žitavy a hlavové výby. Po dlhšej prechádzke sme sa presunuli na ubytovanie a deň sme zakončili príjemnou opekačkou, na ktorej si prišli na svoje aj vegáni, aj mäsožravci.

V nedeľu sme sa vybrali do Martoviec, do čarokrásnych biotopov alúvia Žitavy – k Horváthovmu a Héderovmu jazeru. Potešili nás najmä *Chalcolestes parvidens* a *Erythromma viridulum*. Počasie už bolo výrazne príjemnejšie. Podujatie sme ukončili v kaviarni v Nových Zámkoch pri osviežujúcej limonáde.

Jeden z očarujúcich pohľadov na PR Alúvium Žitavy (foto Z. Hrivňák Lehká).

Nájdenný mŕtvý jedinec šidla trstinového (*Aeshna affinis*) z čeľade Aeshnidae (foto Z. Hrivňák Lehká).

Vážka *Sympetrum meridionale* z čeľade Libellulidae s parazitmi (foto Z. Hrivňák Lehká).

Šidlovka *Lestes barbarus* z čeľade Lestidae (foto Z. Hrivňák Lehká).

Spolu sme – napriek nepriaznivým podmienkam – pozorovali 11 druhov vážok (tab. 1); najčastejším druhom bola *Ischnura elegans*. Podujatia sa zúčastnilo 14 účastníkov. Ďakujeme Slovenskej zoologickej spoločnosti za finančnú podporu a Jánovi Gúghovi za pútavý výklad.

Tab. 1 Prehľad zaznamenaných druhov vážok na navštívených lokalitách počas akcie Pochovávanie sieťky 2025.

Druh	Zugov	Štrkáreň Bánov	Kvitnáci ostrov	Žitavský luh	Lúka pri PR Alúvium Žitavy	Horvátovo jazero (Martovec)	Hederovo jazero (Martovec)	ohrozenie (ČZSR)
<i>Calopteryx splendens</i> (Harris, 1782)	+	+						
<i>Lestes barbarus</i> (Fabricius, 1798)				+	+			
<i>Chalcoetes viridis</i> (Vander Linden, 1825)				+				LRnt
<i>Chalcolestes parvidens</i> (Artobolevsky, 1929)					+			
<i>Platycnemis pennipes</i> (Pallas, 1771)	+		+	+			+	
<i>Erythromma viridulum</i> (Charpentier, 1840)							+	LRlc
<i>Ischnura elegans</i> (Vander Linden, 1820)		+	+	+	+	+	+	
<i>Aeshna affinis</i> (Vander Linden, 1820)		+						LRnt
<i>Orthetrum cancellatum</i> (Linnaeus, 1758)	+			+				
<i>Sympetrum meridionale</i> (Selys 1848)					+			LRnt
<i>Sympetrum sanguineum</i> (Müller, 1764)				+	+			
<i>Sympetrum cf. striolatum</i> (Charpentier, 1840)		+						

Legenda: ohrozenie podľa Červený zoznam vážok SR (David, 2001), LRnt – blízke ohrozeniu, LRlc – najmenej znepokojujúce

Spoločná fotografia účastníkov Pochovávanie sieťky 2025 (foto R. Dubovská).

Zuzana Hrivňák Lehká^{1,2},
Tomáš Herceg^{2,3} & Milan Hrivňák²

¹ Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Fakulta prírodných vied a informatiky
Trieda Andreja Hlinku 1, 949 01 Nitra
e-mail: lehkazuzana00@gmail.com

² Spoločnosť pre ochranu mokradí – Vážka
Zlaté 11, 086 01 Zlaté

³ Technická univerzita vo Zvolene
Fakulta ekológie a environmentalistiky
T. G. Masaryka 24, 960 01 Zvolen

* * *

Zoologické obrázky z Národného parku Paklenica v Chorvátsku

S príjemným pocitom úspešného zakončenia študijných povinností v tomto akademickom roku a s čoraz intenzívnejšou túžbou vymeniť opäť aspoň na čas veľkomestské prostredie Prahy za pobyt v teréne, sme sa rozhodli na konci júna podniknúť cestu do Chorvátska. Cieľom ale nebolo, ako väčšiny občanov našej krajiny, oddychovať niekoľko dní v rezorte pri mori. S vidinou prírodovedného vyžitia sme sa vypravili do južnej časti pohoria Velebit, kde sa neďaleko Zadaru nachádza Národný park Paklenica. Po prilete do Zadaru a strastiplnej ceste ďalej do parku poznačenej predovšetkým značnou neochotou chorvátskych vodičov zviezť dvoch stopujúcich mladých mužov sa nám napokon podarilo dopraviť do mestečka Starigrad, nachádzajúceho sa na pobreží južne od Paklenice.

Územie národného parku, ako aj celého horského masívu Velebit, ktorý je súčasťou Dinárskych Álp, je budované karbonátovými horninami, predovšetkým vápencami. Jedná sa teda o rozsiahlu krasovú oblasť s množstvom typických foriem krasu, ako geologických a geomorfologických, tak aj špecifickou flórou a faunou. Veľkú časť územia pokrývajú suché krasové stepi so škrapmi, občas aj mimoriadne veľkých rozmerov. Tie sú vyplnené reziduálnymi krasovými pôdami typu terrae calcis s charakteristickou červenohnedou farbou. Nechýbajú jaskyne a početné skalné previsy. Dominantou národného parku sú dve impozantné kaňony, Veľká a Malá Paklenica, ktorých skalné útesy sa dvíhajú do výšky vyše 400 metrov.

Impozantné vápencové steny kaňonu Veľká Paklenica (všetky fotografie sú od autorov článku).

Výrazná členitosť reliéfu má odozvu v rôznych mikroklimatických stanovištiach, čo možno demonštrovať ako zložením vegetácie, tak aj niektorými živočíšnymi spoločenstvami, napríklad faunou mäkkýšov. Na informačnej tabuli priamo vo Veľkej Paklenici sa dočítame, že aj napriek malej rozlohe parku (95 km²) sa tu nachádza až osem rôznych typov

porastov, závislých predovšetkým od nadmorskej výšky a ďalších geomorfologických a mikroklimatických špecifik. My sme za necelých 5 dní videli najčastejšie suché skalnaté krasové stepi s porastami predovšetkým krovín, ale aj napríklad duba plstnatého (*Quercus pubescens*) či javora poľného (*Acer campestre*). Na dne Veľkej Paklenice, ktorou preteká rovnomenný potok bolo možné pozorovať v poraste aj buky (*Fagus*) spolu s početnou drevinou hrabovcom hrabolistým (*Ostrya carpinifolia*). Mimoriadne pohľadné boli aj porasty borovice čiernej (*Pinus nigra*), ktoré sa objavujú vo vyšších častiach rokliny v nadmorskej výške okolo 700 m a tiež na extrémnych stanovištiach skalných útesov.

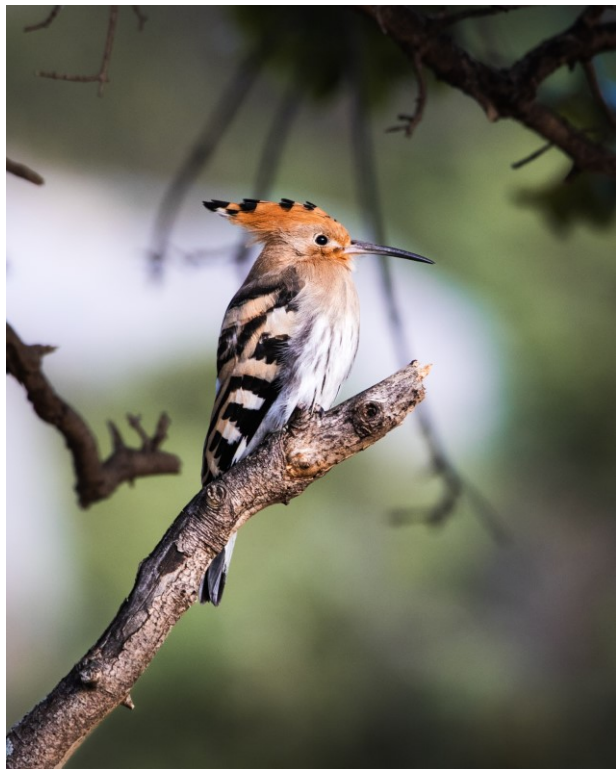
Porasty borovice čiernej (*Pinus nigra*) sa vyskytujú vo vyšších nadmorských výškach.

Na území národného parku a v jeho blízkom okolí sme strávili necelý týždeň, ktorý sme venovali prieskumu tunajšej fauny. Aj keď sme sa zameriavali predovšetkým na herpetofaunu (PČ) a malakofaunu (JR), snažili sme sa v rámci možností fotograficky zdokumentovať aj iné živočíšne skupiny, čo dokumentujeme priloženými fotografiami. Snáď najkrajším privítaním v horúcej krajine krasovej lesostepi boli vylietané mláďatá dudkov (*Upupa epops*), ktorých zaujatosť zberom potravy dovoľovala fotenie pomerne zblízka. Od úsvitu prvých slnečných lúčov až do západu slnka nás sprevádzali svojim cvrlikaním vytrvalé cikády. Nočné pochôdzky v okolí Starigradu zasa dotváral spev výrika lesného (*Otus scops*) a lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*).

Ako už bolo vyššie spomenuté, rozsiahla geodiverzita oblasti odrážajúca sa v zložení vegetácie poskytuje pestrú paletu biotopov pre viacero druhov suchozemských mäkkýšov. Nakoľko sa jedná o málo

pohyblivé organizmy s úzkou väzbou jednak na geologický podklad a pôdne typy, tak aj na vegetáciu, možno pozorovať značne odlišné spoločenstvá v rôznych častiach národného parku. Na suchých škrapových poliach s roztrúseným krovinným porastom a nevyvinutými pôdami dominuje spoločenstvo druhov otvorenej krajiny, napr. *Granaria frumentum*, *Imparietula seductilis* a tiež početne rozšírený tu je *Helicopsis striata*, ktorý na našom území predstavuje glaciálny relikv sprasovej stepi.

Dudok chochlatý (*Upupa epops*).

Prechodom do hustejších porastov charakteru nezapojených otvorenejších lesov (angl. open woods, shrublands), pribúdajú druhy ako *Pomatias elegans*, ktorý je charakteristickým druhom vápencových oblastí južnej Európy, či drobný clausilid *Papillifera papillaris*. Ďalej tu možno nájsť druhy *Poiretia cornea*, *Lauria sempronii*, *Delima blanda*, ako aj slimáka *Helix secernenda*, ktorý sa vyskytuje v oblasti Dinárov od Chorvátska po sever Grécka. Dno rokliny Veľká Paklenica poskytuje vlhkejšie prostredie s vyvinutým humusovým pôdnym horizontom. Nachádzame tu aj na vlhkosť relatívne náročnejšie druhy mäkkýšov, medzi ktoré patria *Aegopinella pura*, *Cochlodina costata* či

Vitrea diaphana. Početne sú zastúpené druhy epilittické, z ktorých najzaujímavejšie sú určite *Vidovicia caeruleans* a *Medora almissana*, ktorá obýva vyššie časti rokliny ďalej od ústia a celkovo predstavuje druh s malým areálom rozšírenia obmedzeným na strednú Dalmáciu. Takmer na každej skale nachádzame drobné mäkkýše z rodu *Cochlostoma*, ktorých je v území niekoľko druhov a ich rozlišovanie býva náročné. Početne sa vo vlhkých častiach rokliny vyskytuje druh *Liburnica setosa*, sympatický mäkkýš s ulitou pokrytou drobnými chlpkami. Azda najpočetnejšie sme nachádzali pomerne veľké hnedé ulity patriace mäkkýšom rodu *Aegopis* z čeľade Zonitidae, a to konkrétne dvoch druhov. Početnejší *Aegopis acies* sa vyznačoval výrazným kýlom po obvode schránky (podobne ako stredoeurópsky druh *Helicigona lapicida*). Menej častý, no stále pomerne hojný bol druh *Aegopis laughofferi*, u ktorého kýl na schránke absentuje a jeho výskyt je obmedzený na širšie okolie Paklenice. Oba druhy obývajú skalnatú vápencovú krajinu prevažne otvorenejších lesov a často sme ich nachádzali aj v okolí suchých múrikov.

Vidovicia caeruleans, epilittický mäkkýš obývajúci oblasti pri dne rokliny Veľká Paklenica.

Medora almissana, epilický mäkkýš z čeľade Clausillidae, vyskytujúci sa vo vyšších častiach rokliny.

Liburnica setosa. Schránka tohto mäkkýša je pokrytá drobnými chlpkami. Nájde ho vo vlhkejších častiach kaňonu.

Mimoriadne zaujímavý a inštruktívny fenomén sa nám naskytl pri výstupe z dna rokliny na vrchol jej svahov. Hneď vedľa turistického chodníka sme narazili na skalný previs charakteru menšej jaskynky. Aj napriek malým rozmerom poskytovala mikroklimatické podmienky pôsobiace v takmer štyridsať stupňových teplotách ako dar z nebies. Steny previsu boli plné jedincov rodu *Aegopis* a tiež *Poiretia cornea*, ktoré tu našli nielen chlad, ale predovšetkým vlhko. Ešte zaujímavejšie pôsobil pohľad na dno previsu, kde bola jemná vápnitá hlina priam preplnená prázdnyimi schránkami príslušných druhov mäkkýšov. V priamom prenose sme tak mohli pozorovať nielen fakt, že mäkkýše vyhľadávajú tieto priestorovo a mikroklimaticky špecifické miesta, ale že tak dochádza aj k ich akumulácii a následnej fosilizácii v kvartérnych jaskynných sedimentoch.

Aegopis laughofferi sediaci na stene skalného previsu, ktorý mu v horúcom lete poskytuje priaznivejšie mikroklimatické podmienky než okolitá krajina.

Z hľadiska herpetologického sa taktiež jedná o unikátne spojenie širokej škály rôznorodých habitatov, ktorým zodpovedá aj početná druhová skladba plazov. Národný park Paklenica oficiálne udáva výskyt až 24

druhov plazov, čo je takmer dvojnásobne viac ako počet vyskytujúci sa na Slovensku. Nám sa za necelé štyri intenzívne a pekne horúce dni, počas ktorých sme sa riadili heslom „od vidím do nevidím“ podarilo zaznamenať nadpolovičnú väčšinu, teda 13 druhov plazov.

Najväčšia jašterica Chorvátska, *Lacerta trilineata*.

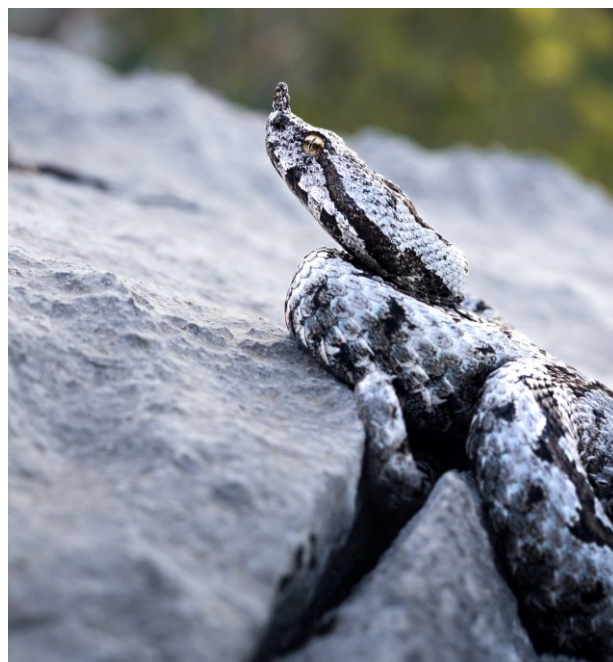

Typické sfarbenie jašterice *Algyroides nigropunctatus*.

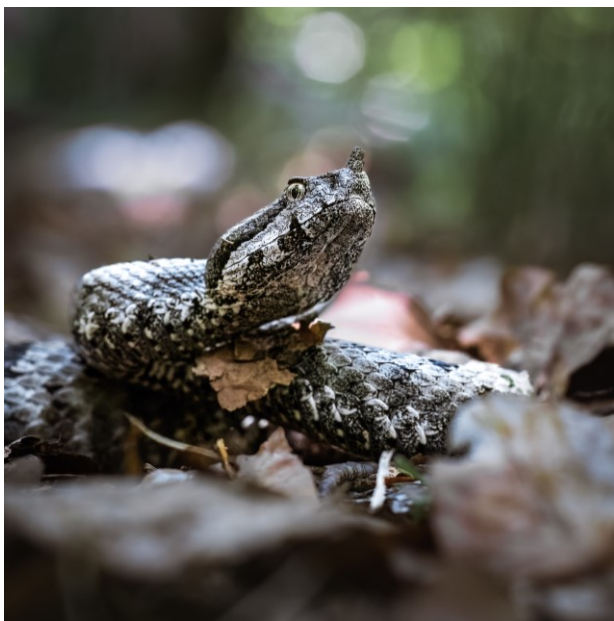
Najčastejšie sme v dennej dobe stretávali heliofilné druhy ako napríklad *Hierophis gemonensis* či *Pseudopus*

apodus. Tie obývali primárne výrazne exponovanú stepnú krajinu s vegetáciou obmedzenou na nízke kroviny. Na rozhraní, kde sa xerotherm prelína do viac humidnejšej krajiny s dominantou drevín rodu *Quercus*, *Acer* a *Ostrya*, sme mali možnosť pomerne bežne zahliadnúť najväčšie chorvátske jašterice *Lacerta trilineata*, ktoré môžu v niektorých prípadoch dorásť až 50 centimetrov, či pozoruhodne sfarbené *Algyroides nigropunctatus*.

Na dne kaňonu, kde sú mikroklimatické podmienky ešte viac podobné našej krajine, sme stretávali užovky stromové (*Zamenis longissimus*), jašterice múrové (*Podarcis muralis*) a užovky obojkové (*Natrix natrix*) v dvoch farebných prevedeniach. Klasické tmavé sfarbenie so žltými polmesiačkami za hlavou a typickú juhoeurópsku formu *persa*, ktorej dominujú dva žlté dorzálne pásy. Zaujímavými nálezmi boli dve adultné vretenice rožkaté (*Vipera ammodytes*) v dvoch diametrálne odlišných biotopoch. Je všeobecne známe, že tieto hady obývajú širokú paletu rôznych habitatov a sú v tomto smere veľmi adaptabilné, no pozorovať to na jednom mieste len niekoľko kilometrov od seba bolo o to úchvatnejšie. Prvého jedinca sme zaznamenali ešte pred východom slnka v exponovanom xerotherme, toho druhého sme mali možnosť pozorovať v zapojenom poraste na dne kaňonu, ako sa vyhrieva na kamennej hrádzi.

Kontrastne sfarbená vretenica rožkatá (*Vipera ammodytes*).

Druhý nález vretenice rožkatej v lesnom prostredí.

Ovocie priniesol aj nočný prieskum lokalít, ktorému dominovali oba druhy gekonov vyskytujúce sa v Chorvátsku, menovite *Tarentola mauritanica* a *Hemidactylus turcicus*. Na záver večera sme mali šťastie na *Platyceps najadum* a typických nočných lovcov druhu *Tellescopus fallax*, ktorí využívajú opistoglyfný jedový aparát pri love gekónov.

Dospelý jedinec *Tellescopus fallax*.

Scutigera coleoptrata, bizarná stonožka, ktorú sme pozorovali v nočných hodinách na suchých kamenných múrikoch v okolí mesta Starigrad.

Krasová krajina, nielen na Balkáne ale vo všeobecnosti, láka svojimi špecifikami prírodovedcov najrôznejších zameraní už veľmi dlho. My sme mali možnosť obdivovať a spoznávať krásy krasu v NP Paklenica a túto slávnú oblasť pamätajúcu aj Winnetoua, jednoznačne odporúčame navštíviť nielen prírodovedcom, ale aj všetkým milovníkom prírody. Dovoľme si azda len upozorniť, aby ste volili na návštevu NP jarne, prípadne jesenné mesiace. Na vlastnej koži sme sa presvedčili, že koniec júna, kedy sa teploty pohybujú konštantne nad 30°C a na oblohe sa mráček ukáže len málokedy, nie je najideálnejším časom na pobyt v krase južnej Európy. Avšak ak vás ani to neodradí a aj tak sa rozhodnete pre návštevu v lete, odporúčame sa vybaviť dostatočným množstvom opaľovacieho krému a zásobou rezervných tričiek. Priamo v rokline Veľká Paklenica narazíte na niekoľko výdatných prameňov s pitnou vodou, takže nosiť veľké množstvo fliaš na celodenné pochody nie je potrebné. Rovnako tak osvieženie poskytne aj blízke more. To sme aj využili po celodennom úmornom pochode Veľkou Paklenicou, keď sme sa rozhodli osviežiť na verejnej pláži priamo v Starigrade. náš podivuhodný výzor dvoch

do nitky prepotených jedincov so zelenými klobúkmi na hlavách sa stretol so zaskočenými pohľadmi opaľujúcich sa turistov. Asi pre nás v tej chvíli platilo ono Cimrmanovské, „už z dálky bylo cítit, že prožili něco hrozného“... My ale na záver jedným dychom dodávame, že aj napriek mnohým náročným faktorom to bol úžasný terén, na ktorý budeme ešte dlho spomínať.

Peter Čisarik¹ & Jakub Repaský²

¹ Přírodovědecká fakulta UK, Katedra zoologie,
Viničná 7, 128 44 Praha 2, Česká republika
e-mail: cisarik2004@gmail.com

² Přírodovědecká fakulta UK, Ústav geologie a paleontologie,
Albertov 6, 128 00, Praha 2, Česká republika
e-mail: jakub.repasky@gmail.com

* * *

Od meruômeho po digitálnu éru: Rozpomienky zoológa minulého storočia (II. časť) *

Motto: „V pokročilom veku patrí človek už buď do
starého železa alebo relikviára. Ja by som chcel byť ešte
nejakú tú chvíľu inštrumentom.“

Georg Szabad-Freimann

Doyen stredoeurópskej sifonapterológie, univerzitný profesor emeritus Fakulty ekológie a environmentalistiky so sídlom v Banskej Štiavnici (1995–2000) a Technickej univerzity vo Zvolene Alexander L. G. DUDICH, RNDr. CSc. pri veku primeranej vedeckej aktivite, telesnej pohode a duševnej sviežosti sa podvolil poskytnúť vyčerpávajúce investigatívne interview o svojom živote, o školách, o vede najmä v druhej polovici toho turbulentného 20. storočia v stredovýchodnej Európe. S našim jubilantom, prof. Dudichom sme boli na krátky čas aj kolegovia na Výskumnej stanici chaoticky reorganizovaných Ústavov SAV v Starých Horách, následne dlhé desaťročia a dodnes vlastne neformálne spolupracujeme. Keďže napriek dlhodobým kontaktom netradične ostávame aj naďalej dobrými priateľmi, povyzvedali sme sa od neho, aké to bolo byť mladým a ambicióznym prírodovedcom a k čomu sa dopracoval vo vede a v školstve na svojej

* Prof. Dudich tesne pred svojou smrťou zaslal do redakcie Bulletinu Slovenskej zoologickej spoločnosti svoje skompletizované memoáre so súhlasom publikovať ich. Prvá časť bola zverejnená v Bulletine SZS 2/2020 a opakované v predchádzajúcom čísle 2/2025; dnes prinášame druhú časť. Ďalšie časti budú postupne publikované v nasledujúcich bulletinoch (pozn. redakcie).

úspešnej životnej dráhe v priebehu minulého storočia. Tak ako v prvej časti interview (Bulletin SZS 2/2020, pp. 5–12 alebo Bulletin 2/2025, pp. 16–22) sa opäť pýtali dr. Michal Ambros (MA) a prof. dr. Ivan Baláž (IB).

MA Školu si končil prácou o mikromamáliách, malý doktorát bol z ornitológie, kandidátúra o blichách drobných zemných cicavcov (DZC), habilitačný spis sa týkal bioty smrekových lesov Beskyd. Nebol ten širší záber nakoniec na ujmu hĺbky poznania?

Pravdaže bol. Univerzálne platí známa zásada, že ak sa chce príliš veľa zhrabnúť, málo toho ostane v hrsti a je to odveká dilema generálneho a špeciálneho. Keďže dialektika prírody je neúprosná, už je to len tak, že vždy niečo obetujeme: či už na oltár „scientia sancta seu amabilis“, teda posvätnéj či milovanej to vedy, alebo z našich zdanlivo pevných svätých zásad. Nikdy mi však nenapadlo, že budem musieť ešte raz skladať účty za svoje elaboráty, ako keby išlo o hojne medializované plagiáty štátnikov, vysokoškolských učiteľov či iných verejných činiteľov. Ale po poriadku. Na škole som sa najsamprv chcel venovať síce obrveným nálevníkom – Ciliata (niekdajším prvkom – Protozoa s. l.), čo bola reminiscencia na moje prvé objavy v kvapke vody z môjho akvária so živorodkami pod mikroskopom počas dlhých zimných večerov cez vianočné sviatky. Vtedy môj vynaliezavý otec priniesol zo školy domov na prázdniny jednoduchý monokulár. To ma zvyčajne na dlhé hodiny uzemnilo doma. Fascinovalo ma to hmýrenie vo vodnom mikrosвете s črievičkami (*Paramecium*), krásnoočkami (*Euglena*), vírivkami (*Vorticella*), s ktorými som pestoval dôverné vzťahy ešte na základnej škole. Hodiny som dokázal v reále sledovať ich intimitu života ako sa stravujú, vylučujú, milujú a rozmnožujú. Najskôr ešte z tohto obdobia mám diferenciu poldruha dioptrie na jednom oku, zrejme kvôli vytrvalému poškľobovaniu do monokulárneho prístroja. Počas takzvaného „štúdia“ na univerzite sa moje preferencie menili podľa toho, nakoľko zaujímavé vedy nám do štúdia postupne servirovali. Svetlou výnimkou boli súdobé boľševické verzie politických pavied ako *Politická ekonómia*, údajný *Vedecký komunizmus* a ďalšie skvosty *marxizmu-leninizmu*, také prednášky sa hromadne fumigovali. Ak sa chodilo na semináre, tak len kvôli prezencii kvôli zápočtu. Z pribúdajúcej šóry povinne zapísaných predmetov výučby – sukcesívne som sa nadchýnal kdejakými vedami. Už od útleho detstva ma bavili mapy či atlasy a *Kartografia* sa mi vlastne dlhšie pozdávala, ale po údajne triviálnych matematických vzorcoch a dekanskom opravnom termíne exámenu som rezignoval na geografické vedy.

Paleontológiu sme nemali ani predpísanú a dokedy ma to neprestalo baviť, chodil som na prednášky s geológmi. O lákavých perspektívach štúdia *Antropológie* som sa už raz rozhovoril, vrátane pokútného absolvovania časti prednášok humánnej anatómie s medikmi zo susednej Lekárskej fakulty. V druháku som sa naplno zahĺbil dokonca aj do tajov *Meteorológie a klimatológie*, isteže pod vplyvom diplomujúcich piatakov, vrátane spolubývajúceho Jožka Il'ka, populárneho prognostika počasia na ktoromsi kanáli televízie. Na prelome storočí ho poznala celá naša populácia staršia 30 rokov. Ako sa však ukázalo, boli to len epizódky menšieho či väčšieho vzplanutia záujmov o dovtedy a adresne mne neznáme tajomstvá prírody.

Aj keď som bol v prvých ročníkoch dosť rozbehaný medzi neštudijnými aktivitami vo folklórnom súbore, filmovom komparze, sprevádzaní zahraničných skupín CKM (Cestovnej kancelárie mládeže) ako aj v galantných avantúrach pravda, vytrvale som dochádzal obsmrdáť ku spolužiakom – diplomantom vyšších ročníkov na Katedre zoológie. Mali svoj „dedičný“ kumbál v „katakombách“ suterénu starej budovy biologických disciplín na Moskovskej 2 ešte pred érou univerzitného kampusu na Mlynských nivách. Vo vtedajšom našom totalitnom štáte pofebruárového Československa vládol vskutku liberálny duch v komunite študentov špeciálneho štúdia zoológie. Vehementne sa kritizovali šarlatáni tzv. sovietskej pokrokovej biológie Lysenka a Lepešinskej, diskutovalo sa o „*libri prohibiti*“ ako Orwell: *Zvieracia farma* či 1984, ktoré boli sťa protikomunistická propaganda až do prevratu v 1989 na indexe vo všetkých krajinách socializmu krajších zajtrajškov. Pochopiteľne sme počúvali údajne škodlivú „dekadentnú“ západnú muziku, najmä ideologicky nebezpečnú manipuláciu imperialistov rock-and-rollom Elvise Presley či Billa Halley pre duševný rozvoj mladého socialistického človeka. Navyše diplomanti najskôr s tichým súhlasom vrchnosti mohli mať kľúče od hlavného vchodu budovy, lebo vtedy bolo (asi len na niektorých školách a ústavoch) samozrejmé, že „vedci“ nemajú predpísaný fajront a kto chce nech si pracuje trebárs aj po polnoci až do bieleho rána, ak nemá čo dôležitejšie na robotu. Právo na kľúč od budovy a laboratória som nakoniec dostal netradične a predčasne aj ja. Starým mazákom (late profesori Jedlička, Kminiak, Országh a i.) sa po záverečnej zrejme nechcelo chodiť na bránu vpúšťať a vypúšťať kadejakých „fuchsov“ (sopliakov). Medzi starými kozákmi dostatočne zvedavý a perceptívny adept sa kadečo mohol dozvedieť o problémoch a intímnostiach v rôznych skupinách živočíchov, ktoré ako dizertácie riešili mnohí neskorší univerzitní učitelia

a profesori. Ale o tom som sa už raz obšírnejšie zmienil aj s menami niekdajších kolegov. Teda príkladov a pokúšení, čím by som sa mal či mohol vážnejšie zaoberať, bolo dosť, až kým ma vrchnosť katedry ako „démona“ (demonstrátora, honorovanú Vedeckú pomocnú silu) direktívne nepridelila pánovi profesorovi OSKAROVÍ FERIANCOVI (* 1905 – † 1987). Prvú autoritu slovenskej vertebratológie počas kádrových čistiek polovice 50-tych *de facto* deložovali z vedenia Katedry zoológie na celkom novovytvorený Zoologický ústav UK, do ktorého sa tradične odkladali vrchnosti nepohodlní učitelia. Ešte v tretiake si ma prof. Ferianc údajne vyžiadal na výpomoc výskumu územia plánovanej výstavby vodného diela Liptovská Mara a tiež len bez opýtania mi prideliť domácu úlohu, aby som vyskúmal v podstate neznámu faunu drobných cicavcov jednej z dolín Nízkych Tatier. Profesor zrovna vtedy mal až niekoľkých diplomantov a ako som sa od kolegov dozvedel, príliš neditigoval študentov, nedával naštudovávať odporúčanú literatúru, neradil, nenalieval ich vedomosťami, ale spoliehal sa na ich intelekt a intuíciu. Ono to niekedy zrejme aj fungovalo. Prvé čo bolo, po odporúčaní z Baloghovej stajne¹ v Budapešti kontaktoval som FRANTIŠKA J. TURČEKA² zo Štiavnice,

¹ Nuž pri tom rozbehu svojej dizertácie som vlastne ani nepotreboval odporúčanie prof. Jánoša Balogha (* 1913 – † 2002) zo zahraničia na Turčeka, lebo z rodiacich sa diplomoviek starších kolegov o myšiach a hrabošoch už som čosi skôr pochytal o príslušnej teriologickej literatúre, keď som vypomáhal s finalizáciou textov ovládajúc strojopis na dva prsty. Vyžadujú separáty prác od Turčeka dostal som zo Štiavnice takmer obratom dve veľké obálky tlačovín s notickou FJT, že sa mi ospravedlňuje, že niektoré separáty sa už minulí a z väčšej publikácie o Poľane mu ostal len tlačiarenský obťah stĺpcovej korektúry a tú mi posielal. Ešte mi pripomenul, že ho zaujíma čo a ako budem robiť, a keď to publikujem, bude sa tešiť na výtlačok. Keď už bolo po všetkom, pre istotu som do Štiavnice poslal zviazanú dizertáciu s tým, že v prípade potreby mu ju venujem. Ešte by som mal niekde mať odložený list, ktorý mi po čase Turčeka poslal v sprievode novších publikácii s textom, že s poďakovaním si moju diplomovku nechá a že ani nevie, či už dakedy takú dobrú diplomovú prácu o myšiach vôbec videl. Vraj podobne kompletnú faunu drobných cicavcov vyskúmal nejaký lesný indžellír istý Aristid Mošanský z Rudohoria od Košíc, čo v zápatí aj uverejnil. No a mne to tiež čím skôr odporučil.

² Vtedy bol FJT v zahraničnej vedeckej obščíne už dosť známy a uznávaný odborník hmyzích kalamitných škodcov lesa, avšak v socialistickom Československu bol rezortnou (lesníckou) vrchnosťou šikanovaný a nepreverený ako nekonformný a politicky nespoľahlivý živel. Bol jedným z tých mála výskumných pracovníkov na Slovensku, snáď aj jediný, ktorý v povojnovom chaotickom štáte publikáciami v zahraničí slušne reprezentoval súdobý nielen rýdzo lesnícky, ale aj ekologický, resp. biocenologický výskum lesných spoločenstiev. Nebola to teda žiadna náhoda, že peštiansky univerzitný team Katedry zoológie prof. E. Dudicha, pod vedením neskoršieho akademika Jánoša Balogha prizvalo Turčeka napísať kapitolu do – na tú dobu priekopníckeho edičného počínu – kompendia *Lebensgemeinschaften der Landtiere, Akadémiai kiadó, 1958*. Pozoruhodným fenoménom bol fakt, že z veľkého autorského kolektívu manuálu boli iba dvaja

osobne I. GRULICHA a akademika J. KRATOCHVÍLA na ÚVO ČSAV v Brne, GY. ÉHIKA v HNHN v Budapešti a s literárnou podporou toho najlepšieho, čo sa okolo nás o myšiach popísalo, spáchal som prácu a ešte dve publikácie, ktoré sú ešte aj dnes po päťdesiatich rokoch vcelku obstojne citované.

Po dokončení školy som bol pod ťarchou okolností (vlastných omylov, kopancov od osudu) takmer desať rokov (1964–1973) donútený vcelku trpezlivo pôsobiť na niekdajšej Katedre zoológie VŠP (dnes SPU v Nitre). Po neblahých skúsenostiach ako to s kádrovou politikou v socializme u bezpartajných chodí, prestalo ma baviť iba bezmocne sledovať ako si daktori primitívi so správnym (robotnícko-roľníckym) pôvodom a straníckou legitímáciou budujú svoje vedecko-pedagogické kariéry. A tak, využívajúc istú časovú rezervu v zamestnaní a s takpovediac patriarchálnou podporou FJT, vtedy už vedúcej osobnosti výskumu ekológie živočíchov na Slovensku, po fajrontoch som urobil cenologický výskum vtácej zložky kameňolomov. Zo záverov rigorózneho práce (DUDICH, 1975)³ vznikla postupne séria

pôvodných článkov, tematicky prvých svojho druhu v európskom písomníctve (DUDICH 1977–1983). Vtedy ma ktosi onálepkoval ako „malého“ Turčeka, ale či to bolo mienené ako chvála či hana, to som sa už nedozvedel. Pravdu povediac, ani ma to nejako zvlášť netangovalo, lebo si nespomeniem, že by som sa bol vtedy pozastavil nad eventuálnou iróniou či sarkazmom oného prívlastku. Až hodne neskoršie mi došlo, že ak to bolo tak či onak myslené, ten zdanlivý či posmešný pejoratív epigóna je vlastne uznaním a chválou majstra. Lebo ak nejaký objekt či subjekt označia adjektívom „malý“, na jeho vzor a či príklad hodný nasledovania logicky pasuje atribút „veľký“. Som si však istý, že by ten honosný prívlastok rozhodne Turčeka nepotešil. A nebolo by to bývalo kvôli nejakému afektu akejsi pseudoskromnosti. Ako som ho vnímal, nemyslím si, že bol až tak skromný, ako sa rutinne zvýrazňujú kladné osobnostné črty v laudáciách a nekrológoch. Podľa mojej mienky bol len spoločensky natoľko taktný, že to svoje ego či zdravé sebadomie nedával najavo pri každej núkajúcej sa príležitosti. Nakoniec, v dôsledku množstva spätných väzieb a citovanosti svojich prác z celého sveta, presne vnímal svoj post na kolbišti svetovej vedy, o čom svedčí ním vybraný nápis na svojom epitafe (pomníku): „*Non est lugenda mors quam immortalitas consequitur*“. Bol na svoje vedecké dielo vnútorne hrdý a postoj ku všetkému, čo vďaka a napriek okolnostiam vo svojom živote dosiahol, odkázal do tej jedinej vety (voľne preložené: „Neoplakávaj toho, kto sa stáva nesmrteľným“) [citát Cicera – pozn. redakcie]. Vracajúc sa k „malému“ a „veľkému“ Turčekovi, rozhodne by odmietol také prívlastky, lebo bytostne neznášal najmä spoločenskou realitou zabetónované kultúry a modly veľkých vodcov, učiteľov národa a podobných bôžikov. Boli to systémové rekvizity jedného vyklbeného spoločenského poriadku v ktorom prežil polovicu a celé tvorivé obdobie svojho života. Pohrdal titulomániou.

Doktorandské štúdium (vtedy „ašpirantúra“) neprichádzala z čisto kádrových dôvodov ani v mojom prípade do úvahy, aspoň teda v tom obvykle postgraduálnom období vedeckej dráhy. Kandidátsku prácu s verejnou to rozpravou som nakoniec z donútenia zostavil so stovky publikovaných pôvodných prác o faune, taxonómii a zoogeografii blých (Siphonaptera) DZC – teda z entomológie. Bolo to vlastne zhŕnutie pridanej hodnoty výsledkov pomerne podrobného 20 ročného mapovania DZC Západných Karpát (Slovenska, Moravy, Maďarska). Len som doplnil, upresnil a vycizeloval už skôr zhŕnuté poznatky akademikom

zahraniční autori a to B. HEYDEMANN z Kielu, teda vtedajšieho Západného Nemecka (!) a jediný F. J. TURČEK zo sovietskym vazalského východného bloku štátov. Na dôvazok bol komunistickými lesníckymi nedoukami odmenený tým, že ho zo Štiavice poslali takmer k lopate do vyhnanstva (Liptovského Hrádku a Zvolena). Podľa zachovaného bonmotu sa to zdôvodňovalo okrem iných aj tým, „že kým na výskume jedni krvopotne lopotia, zatiaľ podaktori kvôli masťným honorárom spisujú si objemné publikácie a ešte navyše korešpondujú aj s kapitalistickou cudzinou. Najvyšší čas im to zatrhnuť!“ Nuž to lopotenie bolo ponajviacej, okrem povinných týždenných prehľadov tlačie politických aktualít a pracovných porád, najmä na schôdzovaní funkcionárov KSČ (Komunistická strana Československa), ZČSSP (Zväz československo-sovietskeho priateľstva), ROH (Revolučné odborové hnutie), SZPB (Slovenský zväz protifašistických bojovníkov), BSP (Brigáda socialistickej práce) spravidla v pracovnom čase*, kvôli čomu lopotiacim už neostávalo času či energie (alebo oboje) na písanie výsledkov ich výskumu a na podozrivé vypisovanie do cudziny – dodávam k tomu ja s nie bezdôvodnou dávkou malície.

* Schôdzovanie v niektorých takmer povinných spoločenských organizáciách ako KSČ, ZČSSP, ROH, SZPB, BSP sa *de jure* malo konať v mimopracovnom čase, čo sa z logiky vecí spravidla nedodržiavalo. Okrem možno komunistov nikto by po fajronte nebol ostal schôdzovať. Z tých čias pochádza putovná anekdota, že keď istému prostoduchému členovi partaje vytýkali prečo neprišiel na *poslednú* schôdzu Dielenskej organizácie strany, umne sa bránil tým, že „keby bol vedel že to bude posledná, bol by prišiel s celou rodinou, venciom a s transparentmi!“).

³ Ornitologický census pre rigoróznú prácu „Vtáky kameňolomov juhozápadného Slovenska v nidiфикаčnom období. Thesis, Prír F UK Bratislava, 1975, 142 pp.“ som robil niekoľko rokov vo vápencových, kremencových a andezitových lomoch okolia Nitry (Tribeča a Inovca). Na rukopis práce mi Turček udelil I* (jedničku s hviezdičkou), obhajovalo sa to v komisii s profesormi Feriancovou-Masárovou, Korbelom a Vilčekom. Oponovať sa príliš ani nesnažil Ali Randík

a terno celého konania bolo, že sa už vtedy upustilo od absolvovania „Večernej univerzity marxizmu-leninizmu“.

ČSAV BOHUMÍROM ROSICKÝM (* 1922 – † 2002) v monografii Fauna ČSR (1957). Ten istý pán v oficiálnom posudku na dizertáciu napísal, že „ako nestor evropských sifonapterologů musí dosvědčit, že práce zpracováním teritoria Slovenska a přilehlých oblastí nemá a pravděpodobně ani v budoucnu nenalezne obdoby, neboť jde jednoznačně o dizertaci mimořádné kvality“. Můj bývalý profesor parazitologie svým posudkem prejavil aj veľkú dávku veľkorysého nadhľadu na prácu mladšieho kolegu, ktorý doŕahoval jeho nedoriešené problémy a *horribile dictu*, korigoval omyly či aj nepodložené závery svojho učiteľa. Nuž z tohto súdka širokej problematiky medicínalnej arachno-entomológie som najviac publikoval, mal najväčší citačný ohlas a pestoval najviac krásnych kolegiálnych kontaktov cez všetky kontinenty vrátane Antarktídy.

Poslednú skúšku nervov, tzn. habilitačnú prácu daktorských kantorov mierne pokročilého veku, by som ani nespomenul, nebyť tej adresnej otázky. Stále si myslím, že habilitujúci sa učiteľ by mal v prvom rade mať také osobnostné črty a preukazovať také profesijné schopnosti, aké ho predestinávajú na náročnú úlohu zvládnutia výchovy duchovnej elity spoločnosti. Neustále diskutovanému a scientometricky preukazovanému vedeckému výkonu učiteľov sa všeobecne prikladá neodôvodnene veľká váha pri výbere učiteľov, ale aj evaluácii pracovísk. Popri tom všetkom však vedecky nie príliš zdatný učiteľ môže byť nadaný a dobrý pedagóg s vynikajúcou reflexiou a s kvalitnými výsledkami. Na druhej strane aj vynikajúci teoretik či experimentátor bez pedagogických vlôh a príslušnou praxou nadobudnutých zručností dokáže na poste učiteľa napáchať nenapraviteľné škody, čo však nezriedka býva – žiaľ – tolerovaným javom v našom vysokom školstve.

Vracajúc sa k mierne zlomyseľnej podstate otázky opäť len potvrdím, že áno – ale. Lebo po tom jedinom a z čirej recesie spáchanom ornitologickom úlete následne som sa pomerne dôsledne venoval len jednému nadmieru komplexnému problémovému okruhu. Zaujímali ma otázky štruktúry a vzťahov vo vnútri jedného biocenotického konexu, ktorého funkčnými zložkami sú patogény, prenášače (vektory), hostitelia a lesné prostredie ako také. Hovorilo sa tomu aj prírodné ohnisko nákaz, avšak pre nás „starohorcov“ táto skôr prakticistická nálepka bola iba krycím manévrom na nerušené, dlhodobé, hlavne však dôkladné preskúmanie fauny, získania viac-menej presného obrazu o štruktúre a početnosti DZC (myši, hrabošov, piskorov, plchov), na nich viazaných ekto- a endoparazitov v pôvodných aj pozmenených prírodných segmentoch Slovenska. Venoval som sa rôznym zoologickým témam

a problémom, ale vždy to bola zvedavosť a nie nadirigovaná povinnosť, s čím by som sa bol musel vyrovnávať. Zo všetkých riešených oblastí zoológie sa mi nakoniec podarilo raz vďaka šťastiu, inokedy za výdatnej pomoci kolektívu vyorať plytšiu či hlbšiu brázdou do celiny vedy o prírode. Ani tak si však nemyslim – tentoraz ako epigón FJT⁴, že zrovna ja by som mal byť tým krčahom, po načretí ktorého zostane diera v studnici poznania.

IB Tak ako ste sa dostali k vysokoškolskej pedagogii?

Už som už raz spomenul, učiteľské povolanie ma veľmi dlho vôbec nelákalo. Zblízka som totiž vnímal ešte nižší spoločenský status, slabšie materiálne ohodnotenie a prakticky absolútnu existenčnú závislosť učiteľského stavu od vôle, nevôle, či zlovôle vrchnosti totalitného štátu, zrovna tak, ako je tomu aj dnes. Totiž, štátna správa v období môjho detstva takmer bez akýchkoľvek obmedzení ľubovoľne nakladala s učiteľstvom v intenciách níkym (dodnes) nedefinovaných „národno-štátnych záujmov“. Dedinský učiteľ bol dievčaťom pre všetko: navyše učenia mohol byť poverený spisovať štatistiku domáceho zvieratstva po fajronte, agitovať gazdov pre „dobrovoľný“ vstup do družstva násilne kolektivizovaného poľnohospodárstva, bojovať proti prejavom „tmárstva“, proti náboženstvu, nacvičovať hasičský spevokol, či kultúrny program na oslavy VOSR (Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie). Počas žatvy učiteľov delegovali ku mláťačkám, aby si precvičili svoju decimálnu gramotnosť evidenciou naváženého zrna pre povinnú dodávku štátu. Ani po absolutoriu som nechcel do školstva, nemal som dokonca ani kvalifikáciu učiť a ako stratu času som notoricky odmietal absolvovať VUML (Večernú univerzitu marxizmu-leninizmu). Štúdium som končil na vedeckom smere zoológie a koketoval som dokonca aj s myšlienkou zamestnať sa v ZOO. Povinnú umiestenku som dostal na UPJŠ do Košíc, kde však bola zoológia ešte len v plienkach a z rýdzo praktických dôvodov som nakoniec zakotvil na Katedre zoológie VŠP (Vysokej školy poľnohospodárskej, dnes SPU) v Nitre. Na tú dobu a školu tam vládla na tú – bez tradícií vytvorenú školu – nezvyčajne tvorivá dipterologická atmosféra doc. JIŘÍHO

⁴ František J. Turček (* 1915 – † 1977) bol geniálny autodidakta a dráč, neskončil žiadnu strednú školu, ale prístupom a dielom o triedu prevyšoval, o generáciu predbiehal všetko, čo sa vtedy v ekológii živočíchov u nás robilo. Pochádzal z bilingválnej rodiny dedinského učiteľa v Bádiciach (pri Lefantovciach spoza Zobora pri Nitre). Je nás už pomeň, ktorí sme Turčeka osobne poznali a chodia k nemu na návštevu hen na frauenbergskom cmenteri pri chráme Panny Márie Snežnej (Frauenkirche) a zvykneme sa s ním zhovárať o podstatných otázkach bytia. (*Non est lugenda mors quam immortalitas consequitur* – ako to má na epitafe pekne vyryté.)

ČEPELÁKA (* 1917 – † 2000), kde som sa mohol prakticky bez limitov venovať výskumu kadečoho, súbežne to však bola v podstate viacej-menej netušená, zato dôkladná, príprava na dráhu vysokoškolského pedagóga. Mal som za sebou už aj prvé publikácie kým mi došlo, že ako neangažovaný elév (rozumej bezpartajný) zrovna v období husákovskej normalizácie s politickými čistkami ešte nadhlo budem bez šance, aby som si vybudoval primeranú vedecko-pedagogickú kariéru. Na prvom pracovisku som získal síce mnoho skúseností, vyselektoval si nasledovania hodné vzory vo vedeckej a pedagogickej činnosti pochopiteľne práve u kolegov, ktorých počas normalizačného besnenia začiatkom 70-tych rokov kruto postihli kádrové čistky „zdravého jadra strany“. Od slušných a kreatívnych ľudí ideologicky vyčistené, potom vedecky takmer sterilné pracovisko, som sa rozhodol opustiť po accidente, keď mi z fakultného zborníka po druhý raz vrátili už raz akceptovaný rukopis publikácie s neoficiálnym zdôvodnením, že sa potrebujú strany pre veľmi súrne umiestnenie článku istého habilitanta, ktorý nemal odpublikovanú pôvodnú vedeckú prácu. Nuž a ďalších dvadsať rokov som potom zotrval v základnom výskume s tým, že som neprestal vnímať, čo sa deje v biologických vedách a vo fyzickej geografii.

Až v roku 1991 som bol nečakane poverený zriadením prvej svojho druhu Katedry ekológie na novokreovanej fakulte VŠLD vo Zvolene (Vysokej školy lesníckej a drevárskej, dnes Technická univerzita). Po tristných skúsenostiach s ľudskými zdrojmi v poľnohospodárskom školstve som vo Zvolene kupodivu natrafil na zopár, zeleným rezortizmom nie úplne deformovaných ľudí a dostal som navyše aj takmer voľnú ruku z extraškolských zdrojov budovať aspoň že nie lesnícko-drevársky sa tváriace pracovisko. Taká príležitosť v živote potulného vedáтора naskytne sa spravidla iba raz, ak vôbec. Býva to obdobný fenomén, keď junému hercovi ponúknu šekspirovskú rolu Romea či Hamleta, obstaršiemu kráľa Leara. Ponuka ma teda pochopiteľne ihneď oslovila a s istými obavami, podujal som sa naplno si rozvinúť kedysi nadobudnuté a mnohoročnou praxou prehľbované poznatky a didaktické skúsenosti.

MA Dostal si príležitosť viesť katedru. Ako sa Ti šéfovalo a aké vlastnosti by mal alebo nemal mať optimálny vedúci kolektív?

Vhodné vlastnosti, najmä však ambície stať sa lídrom, tie sú podľa môjho názoru predovšetkým hereditárnou záležitosťou. Obávam sa však, že vo svojej genetickej výbave nemám ani jedno, ale ani druhé. V priebehu začiatkov stavania pracoviska a zahajovania výučby od

nuly sme sa s postupne budovaným staffom neskutočne narobili, spáchali kadečo užitočné a trvácne, ale ako head prvej katedry fakulty necítil som sa vo svojej koži, nebol som ani za mak šťastný. Prvú nevďačnú organizačnú úlohu som vykonal ako prvý volený predseda vedeckej rady nemenovaného ústavu SAV, kde tiež len s voleným prvým riaditeľom sme sa mali starať o poprevratovú transformáciu totalitnými mantinelmi riadenej a obmedzovanej vedy ako takej. Stálo nás dosť energie prelomiť odpor starých štruktúr a navodiť bolestný proces mravného prerodu zmysluplnú vedu dakedy len imitujúcich klanov, oddelení až inštitúcií na výkonné vedecké teamy až ustanovizne, aké svoju opodstatnenosť a životaschopnosť neustále potvrdzujú výsledkami a spolupracou, aké uzná a ocení aj medzinárodná vedecká komunita. Zvlášť stresujúcou úlohou bolo primäť hlavne rezortne sa tváriace vedecké pracoviská, aby dôsledne uplatňovali otvorenosť a korektnosť vo vedeckej komunikácii. Išlo najmä o to, aby sa z riešených výskumných úloh nevyrábali iba (spravidla ani oponentmi) nečítané a na nič nepoužiteľné záverečné správy ako quasi-dokumentácie z prípadu na prípad aj kamuflovanej vedeckej činnosti. To snaženie, aby boli výsledky základného výskumu u nás dôsledne konfrontované s vedeckým svetom v akceptovaných medzinárodných periodikách, trvá už dvadsať rokov, ale uspokojivé výsledky sú v nedohľadne. Evidenciou neradostného stavu vedy u nás je – okrem iných – aj umiestnenie našich dvoch popredných univerzít v rebríčku WRWU (Webometrics Ranking of World Universities) až hlboko v druhej polovici prvej tisíciky a zaťže aj hodne ďaleko za školami rozvojového sveta. Keďže som sa podujal budovať prvú nanovo inštalovanú katedru Fakulty ekológie, vďaka úmornej práci nadaných, kompetentných kolegov sa z mladej katedry zakrátko vyvinulo uznávané a vedecky výkonné pracovisko, ktoré dodnes zabezpečuje výučbu predmetov všeobecného biologického základu pre študentov ekologického a environmentálneho štúdia Technickej univerzity vo Zvolene. Po tom, čo som sa habilitoval v komisii doyna lesníckej zoológie prof. Jozefa Sládeka, odovzdal som plne funkčnú katedru svojmu mladšiemu a krajšiemu, najmä však povolanejšiemu, nástupcovi. Nehľadiac na nie najlepšie vyhliadky fakulty do budúcnosti (pri zrode ktorej som asistoval), dostalo sa mi predsa len satisfakcie z fungovania mojej katedry, ktorú som zakladal. Učia na nej už moji nadaní, výkonní a učiteľskými vlohami výrazne poznamenaní bývalí študenti. Majú svoje remeslo radi, robia náročnú vedu, publikujú veľa a dobre a otvorení sú voči svetu až tak, že každú chvíľu sú na terénnom výskume v huculských

Karpatoch, Južnej Amerike⁵, či kde inde v psej materi. Mám z toho jednoducho radosť, že nielenže už môžu, ale naplno aj uskutočňujú to, čo si moja generácia v období svojej mladosti iba vysnívať mohla.

Ešte niečo podstatné sa patrí k leadershipu povedať tak všeobecne, respektíve ako jeden správny líder na malom akademickom pracovisku (VS SH)⁶ dokázal trvale udržiavať tvorivú atmosféru špeciálne. Kým starohorský team fungoval v pôvodnej zostave, velenie pripadlo staršiemu, avšak z viacerých možných aspektov takmer ideálnemu manažérovi, ktorý ako kustód prírodovedného múzea jednak mal za sebou úspešnú vedeckú dráhu, na druhej strane bohaté skúsenosti s teamovou prácou v dobrovoľnej ochrane prírody. Mal v podstate podobnú mantru, akú vyznávali aj ostatní prácou posadení kolegovia. Tí, ktorí nemali to šťastie (a či smolu), zostali na periférii a zakrátko na to rezignovali. Vedúci VS mal široký prehľad a hlboké skúsenosti, vedel obratne uspievať vrchnosť formálnou administratívnou aká bola vtedy požadovaná. Hlavne však mal správnu intuíciu, kedy si môže dovoliť nechať si hovoriť do velenia. Mal jednoducho všetky nutné a nevyhnutné predpoklady a cnosti stať sa výkonným lídrom, lebo takým sa vraj nikto nenarodí podľa istého sociológa trefnej filozofie leadershipu, ktorá spája spiritualitu s morálkou a ešte aj s podnikavosťou na báze judaisticko-kresťanského učenia o cnostiach. Statočnosť či odhodlanosť znamená aj schopnosť dôsledne uskutočňovať isté zámery, ktoré sa dosť ťažko presádzajú bez praktickej rozvahy prijímať v správny čas správne rozhodnutia. Miernosť alebo sebakontrola má byť tiež súčasťou morálneho profilu výkonného lídra usmerňujúceho svoje vášne a city a to všetko so zmyslom pre spravodlivosť, to jest schopnosti priznať každému to a toľko, koľko mu prislúcha. To robí z lídra svorník (keystone) súdržnosti výkonného kolektívu, aby som použil aj metaforu zo sakrálnnej architektúry. Andrej sa nechal bez násilia presvedčiť, že je výhodnejšie spravovať tematicky diverzný team, čím sa vylúči kontraproduktívna závisť, na druhej strane kolektív má

šancu komplexnejšie riešiť problémy a viac publikovať. To sa aj do puntíka využívalo.

Počas recenzie rukopisu medzičasom už vydanéj monografie o cicavcoch Slovenska som si uvedomil, že v dohľadnej dobe vyjde národné kompendium, ktoré síce možno nemá na rakúske a nemalo by mať ani na české, ale bude to knižka, ktorá bude mať nesporne svoju váhu aj v porovnaní s okolitým svetom. Napriek tomu, že sme sa my dvaja na finalizácii diela efektívne autorsky nepodieľali, aj tak sme pochopiteľne radi, budeme sa k nemu hlásiť, lebo je v ňom aj kus našich životov a najmä práca mnohých fundovaných spoluautorov. Niektorých tvorivé začiatky sme určite pozitívne vnímali a možno aj kladne ovplyvnili. Nikomu tým neškodíme, ak si trochu trebárs aj namýšľame.

IB Poznám Vašu rozsiahlu súkromnú odbornú knižnicu do ktorej ste určite veľa investovali. Nepriznáte si, že s ohľadom na súčasné možnosti či trendy narábania s informáciami je to už anachrónna a či aj patologická bibliofília? Nešlo to inak?

S knihami je to ako s ľuďmi: len veľmi malý počet z nich niečo aj znamená, zvyšok sa stráca v množstve – v ravel Francois Marie Arouet, teda Voltaire. Viete, mnohí si ani neuvedomia, že dobrodenia a či kľatby takmer neobmedzeného prístupu k informáciám na internete sú výdobytkom iba zopár posledných rokov (u nás). Ešte dávno pred nástupom reálneho socializmu fungoval všeobecne platný a stáročiami praxe overený princíp, že tvorivý intelekt nepozná fajront a posadení vedci mávajú zavše chorobné nutkanie pracovať aj v súkromí domova. Keďže odborná knižnica bola vždy aj pracovným nástrojom kantora a bádateľa, potreboval ju vlastniť a obetoval na to zo svojho privátneho rozpočtu nemalé obnosy. Hlavne po komunistickom puči (eufemicky: Víťaznom februári) r. 1948 zriadené školy a vedecké pracoviská si len začali zakladať odborné knižnice, pričom devíz nebolo ani „na potrebnejšie veci“, ako bola humanitná a prírodovedecká literatúra z kapitalistického západu. Na druhej strane sa zrušené (trebárs školské a kláštorne) knižnice ako ideologicky vadné skartovávali, aj keď mohli byť veľmi užitočné niekde inde. Spomínam si na haldy kníh z práve likvidovaného nitrianskeho seminára pod Kalváriou, ktoré po r. 1948 vyvážali na ulicu a najskôr končili ako toaletný papier v Harmanci či v Slavošovciach. Udialo sa to údajne podľa pokynov sekretariátu krajského výboru KSS pod heslom, že ak je obsah kníh v súlade s Komunistickým manifestom či Kapitálom od Marxa, prípadne s Diabetickým materializmom Fridricha Engelsa tak sú zbytočné, ak je však obsah v protiklade, potom sú škodlivé. (Pre slovenskú arachnologickú obec

⁵ Nedávno boli už po neviem koľkí raz v neotrópoch (Kolumbia, Ekvádor a Galapágy, Venezuela, Brazília). Opisujú stade trebárs nové druhy podeniek (Ephemeroptera) a naši sa konečne rozohýbali objavovať svet už aj poza humnami. U sebavedomej nefňukajúcej časti populácie zrejme prestáva platiť odveká zásada zápecníckej Slovače, že „cudzie nechceme a svoje si nedáme!“.

⁶ Výskumná stanica ÚEF SAV (Ústav experimentálnej farmakológie) bola r. 1974 zriadená a r. 1983 prakticky zrušená z rýdzo utilitárnych pohnútok a ignorancie dezorganizátorov vedy v totalitnom štáte. Bližšie *algd* (2018): Quo vadis Výskumná stanica ÚEL SAV v Starých Horách. Bulletin SZS 1/2018, pp. 8–13.

sa podarilo vtedy „zachrániť“ dva zväzky Hermanovej monografie pavúkov Uhorska, ktoré v príhodnej chvíli si môj otec šuchol pod hubertus. Teraz sa im teší akurát jubilujúci Jaro Svatoň*.) Inak tá ideológia likvidácie ideovo potenciálne škodlivej literatúry vôbec nebola výdobytkom proletárskej diktatúry. Knihy pálili aj národní socialisti, jezuitskí inkvizitori a v staroveku alexandrijská knižnica v Serapeu podľa Plutarcha vyhorela už za Caesara v roku 48 pred Kr., potom za Aureliana 270 rokov po Kr. Dorazil to až druhý arabský kalifa Omar v r. 642 nariadením úplného zničenia všetkých písomností nevercov zo slávnej knižnice, odvolávajúc sa pochopiteľne na Korán. Obávam sa, že intolerancia voči iným názorom vtedy, ako aj dnes (na Kube, severnej Kórei a putinovskom Rusku) takzvaných komunistov pod vlajkou červenou, si v ničom nezadala a nezadáva s dakedy aj krvavým potieraním inakosti islamskými fundamentalistami pod zeleno-čiernou banderou zrovna v tieto dni na prahu tretieho tisícročia vo vznikajúcom kalifáte na Blízkom východe. Mám také podozrenie, že ak niekto z ideológov KV KSS v Nitre predsa len mal nejaké teologické vzdelanie, tak snád' aj poznal diela Bar Hebraea, biskupa sýrskej ortodoxne katolíckej cirkvi v 13. storočí, ktorý výslovne uviedol

اق عددهم المائة في أكثر فترات المكتبة تألفاً فكانوا ينقسمون إلى فريقين حسب التصنيف الذي وضعوه هم بأنفسهم الفيلولوجيون والفلاسفة

– že teda ak neodporujú Koránu tak sú zbytočné, ale ak sú v rozpore s prorokom, tak ich treba spáliť*. Tie mnohé nezmyselné a hysterické autodafé počiatkov budovania zdanlivo beztriednej spoločnosti po tzv. víťaznom februári spôsobili nenahraditeľné škody na hodnotách samotných, najmä však dodnes pretrvávajúce a iba vystriedaním pokolení zahojiteľné rany a deviácie deformujú hodnotovú orientáciu generácií, ktoré nič netušiac o páchanom zle na nich samotných sa len ignorantne prizierajú tým zločinom na kultúre a vzdelávaní. Už vo svojich ôsmych rokoch som mal vlastnú knižnicu a hlavne prírodovednú literatúru rôzneho zamerania a náročnosti som dychtivo zhromažďoval počas štúdia na univerzite. Sovietska, východonemecká, poľská aj maďarská literatúra bola k dostaniu za symbolické ceny a to platilo aj na antikvariáty. Vďaka zahraničným kontaktom som potom

väčšinu monografií a časopiseckej literatúry získaval výmenou, ale aj ako veľkorysé dary z bývalej kapitalistickej cudziny. Kolegovia zo západu boli dobre informovaní o reštrikciách za železnou oponou, mali pochopenie a vypomáhali s čím sa len dalo. Keďže so základnou pracovnou výbavou som disponoval sám, nemal som problém v prípade potreby (nutnosti) meniť pracoviská. Len obdivu sú hodní takí kolegovia, ktorých „pracovnú“ výbavu na písacom stole tvorí maximálne adresár, nádoby k čajovému rituálu, stojanček s fotografiou rodiny (prípadne vo fioku schovaný popolník). Takí teoretici vedy si za štvrtú hodinu zbalia svoj pracovný inventár a pokračujú vo svojej tvorivej činnosti na inom pracovisku (pochopiteľne za výrazne vyšší plat). Ja som si však svoj súkromný pracovný inventár musel vždy sťahovať s narvanou skriňovou Aviou. Naposledy už to boli takmer dve.

Ohovárku bibliofiliiu či mániu beriem. Tak ako pôvaby, hašterivosť, prípadne aj iné funkčné atribúty silnejšieho pohlavia sa dedia spravidla po praslici, tvorivé afinity ľudstva sa odovzdávajú po paternálnej línii. Aj môj neskutočne múdry a kreatívny otec bol vo svojej junosti postihnutý vášňou zhromažďovať literatúru. Aby ho to lacnejšie vyšlo a mohol si toho viac dovoliť, kupoval brožované verzie edícií – dnes tomu na Liptove vravia, že „pejprbek“. Nechcel však vlastniť šalátovanú bibliotéku, tak sa za pár večerov priučil u knihára ručnej väzbe. Nepotreboval k tomu ani výučný list. Zručne si počínal v rade kreatívnych remesiel, ale mne sa našiel z jeho odkazu ušla iba kôstka (skutočne kostená z hovädzieho lýtku s dierkou na záves, aby bola po ruke), ako symbol a nepostrádateľný vercajk knihára. Avšak 40 rokov neskôr som sa konfrontoval s problémom, ako operatívne naložiť s odoberanými časopismi trvalej hodnoty. Po fajrontoch som sa od fušerského majstra Vidličku na Rooseveltovej v Nitre naučil takej socialistickej šlendriánskej väzbe. Vyrobil som si zo sto či aj viac väzieb, ale môj knihársky Meisterstück v podobe závesnej väzby kompletného vydania FRH (Fauna Regni Hungarie) z roku 1918 so škrobákovou predsádkou, zlatorezom a slepotlačou by som bol bez hanby mohol predviesť trebárs aj majstrovi Vrtílkovi⁷ v Žiline. (Pozn.: nemýliť si slepotlač s Brailovým písmom!) S knihárčinou som to chcel dotiahnuť až po celokoženú rebrovanú väzbu s drevenými tabulami a so strieborným kovaním. Mám však taký dojem, že splnenie tohto sna ostáva už len

* Ako vyplynie z ďalšieho textu, tento príspevok prof. Dudich pripravoval už v roku 2015. Spomínaný Mgr. Jaroslav Svatoň oslávil svoje jubilejné 80-te narodeniny v roku 2013 (Bulletin 3/2013, p. 20) a zomrel posledný deň roka 2019 (Bulletin SZS 1/2020, 7 pp.) (pozn. redakcie).

* Doslovný preklad tu uvedeného arabského textu je „Ich počet dosiahol počas najslávnejšieho obdobia knižnice sto a boli rozdelení do dvoch skupín podľa klasifikácie, ktorú si sami stanovili: filológovia a filozofi“ (pozn. redakcie).

⁷ Jan Vrtílek (* 1906 – † 2000) bol naslovovzatý kunst-buchbinder, od roku 1928 pôsobil v Žiline a od 60-tych rokov výhradne robil umelecké väzby pre SNR a potom vládu SR. Jeho pozostalosť je Múzeu knihárstva, Rosenfeldov palác, Žilina.

v kompetencii sv. Lukáša, patróna všetkých potulných knihárov⁸. Nuž kto vie?

V otázke však šípim ešte jeden zlomyseľne zamaskovaný otáznik. Nuž dobrodenie informatiky po druhej vojne vyššie vzdelané generácie mládeže zasiahlo diferencovane v rôznom čase a rôznou mierou, najmä teda podľa miesta narodenia. Lebo prvý turingovský kompletný dekadický elektrónkový kompjúter ENIAC (Electronic Numerical Integrator And Computer) matematici na Princetone a na Penn Uni dávali dohromady už počas vojny, pochopiteľne aj pre projekt Manhattan (vážil len 30 ton bez dvoch chladiacich leteckých motorov, obsahoval takmer 90 tisíc súčiastok vrátane 18 tisíc elektrónok a 70 miliónov ručne spájkovaných spojov). Kým v normálnom svete tvorili vedy o komunikácii a riadení dynamických systémov integrálnu súčasť vedeckého a technologického pokroku, zatiaľ vtedajšia sovietska leninsko-stalinistická komunistická ideológia označila kybernetiku (spolu s genetikou) za reakčné pavedy imperialistov. A tak pod hrozbou retorií sa aj vo vazalských krajinách svetového tábora socializmu prakticky zablokovalo ich vyučovanie a vývoj ešte na ďalších 15 rokov po vojne. Nebyť predsa len výraznejšieho európskeho vývoja komerčných technológií v pokladniciach supermarketov u nás sa predsa len neráta na abakusoch (guľôčkových počítadlách) ako rákali Sumerovia v Mezopotámii pred troma tisíc rokmi a na sčotoch dodnes rátaajú účtovníci a predavači na teritóriu niekdajšieho Sovietskeho Zväzu od Vyšného Berezného až po Vladivostok. Nakoniec ani u nás sa v biologických či ekologických vedách príliš nevyužívali matematické metódy až po 60. roky a pre triviálne aritmetické či štatistické výpočty (ešte tak po S-test a χ -kvadrát) tých niekoľko málo „osvietenejších“ vedcov si vystačilo s hlučnou mechanickou kalkulačkou a so staronovým logaritmickým pravítkom (!). Na Slovensku to bol prakticky iba FJT, ktorého centénium narodenia si pripomíname zrovna v tomto roku*. Nenechal to bez poznámky a ešte v roku 1967 písal do Poľska Janekovi P. že: „U nás (v ČSSR), bohužiaľ ekologický smer a taktiež bioenergetika a biologická produkcia sú totálne zanedbané, pracovníci sa toho boja a najväčšia chyba je, samozrejme na univerzitách kde sa toto – podobne ako matematická štatistika – ani len nespomínajú. Je smutné

konštatovať, že zoológia na univerzitách prešľapuje na jednom mieste, tak ako pred 50 rokmi, na systematike, morfológii, faunistike...“.

Neskoršie, asi tak s desať- až s pätnásťročným sklzom, už aj u nás bolo možné zohnať vreckové kalkulačky s jednoduchými funkciami. Ale kým v polovici 80. rokov naši kolegovia na západe disponovali stolovými kompjútmi s pomerne dobrým užívateľským komfortom, technický vrchol u nás dostupnej výpočtovej techniky znamenali programovateľné kalkulačky TI 59 (Texas Instruments) či HP (Hewlett-Packard), ale aj tie len za načierno zháňané západné valuty, vlastne za tzv. „tuzexové bony“, akési socialistické paralelné platidlo, určené výlučne pre špeciálne obchody Tuzex v krajských mestách. Dnešná mládež ti sotva uverí, že v krajinách socialistického tábora mieru bolo trestné do prevratu (v roku 1989) vlastniť západné valuty. Ak mal niekto to šťastie a či smolu, že mal v Amerike solventného strýčka, ktorý mu poslal zopár USD, obdarovaný bol zo zákona povinný do týždňa ich zmeniť buď na „tvrdé“ Kčs (ktoré bolo od roku 1948 možno iba s mongolským tugrikom konvertibilné československé platidlo) alebo na tuzexové bony pochopiteľne v trikrát nižšom kurze ako keby si ich bol kupoval (na čo však nemal nárok). Preto s valutami a s tuzexovými platidlami zúril ilegálny a zavše sankcionovaný čierny obchod, ako to už s nedostatkovým tovarom býva. Doktorí na tom zbohatli, iní za to fasovali kriminál.

Keď okolo nás vo svete už frčali osobné počítače a bola to iba otázka mesiacov, že sa to preválí aj do svetového tábora socializmu, na Ústave ekológie lesa SAV, na ktorý sme boli zo starohorského elýzia hrubým násilím korporátne prevelení, za neskutočné peniaze sa staval nikým v akadémii nechcený sovietsky kompjúter, ktorý takmer vyplnil celú našu zasadačku. Familiárne sme ho volali orchestriónom Milana Maniaka, možno s mierne nadbytočnou dávkou sarkazmu parafrázujúc binárny počítač MANIAC, ktorý postavili ešte niekedy v začiatkoch 50-tych rokov po vojne v Los Alamos pre výrobu vodíkovej bomby (Mathematical Analyser Numerical Integrator and Computer 1946–1953). Kým náš neolitický ruský počítač snáď už po troch rokoch poslali do zberu, tak si na ňom nechávala naša na biomatematikov samopasovaná nomenklatura inštitúcie pokútno zratúvať kubíky dreva pre Štátne lesy. My ostatní sme jednak nemali čo pohľadávať pri tej vysokej vede, avšak zakrátko na to prišli do obehu „DOSácke“ 286ky (s niekoľko málo MB na HD) aj u nás. Zvládnuť nám ostatným takúto zdanlivo náročnejšiu gramotnosť však dožičil až po prevrate hodne oneskorený nástup výkonnejších osobných počítačov s komfortnými

⁸ Knihy a knihárčenie sa zrejme môže stať až takou pochopiteľne patologicky obsedantnou dependenciou ako trebárs automaty ©. Je to súčasne láska konzumu a tvorby toho na identickom substráte.

* Z uvedeného je zrejme, že tento text príspevku prof. Dudicha vznikol v roku 2015, kedy sme si pripomenuli 100 rokov od narodenia Františka J. Turčeka (pozri Bulletin SZS 3/2015, pp. 3–6) (pozn. redakcie).

softvérmí. Nebolo vôbec ťažké vytušiť, že aké možnosti pokročilá informatika by mohla skýtať tak pre evidenciu ako aj pre štatistické spracovanie veľkých súborov údajov a odvtedy sa snažím narábať s istou časťou informácií viacej-menej racionálne aj ja, riešim kontakty a čoraz väčší podiel informácií pohodlne, rýchlo a hlavne lacno. Pravda, nie všetko, preto sa domnievam, že klasickým knižniciam (privátnym zvlášť) našťastie ešte veľmi dlho neodzvoní. Už ak len kvôli bibliofilii nie.

MA a IB Ďakujeme za rozhovor!

algd

(pokračovanie v ďalšom čísle)

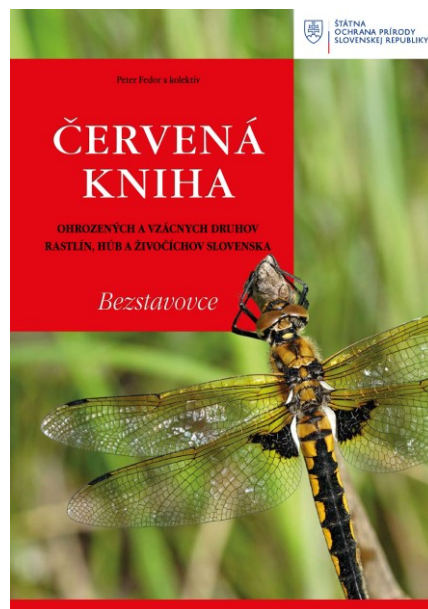
* * *

Nová zoologická literatúra

Na knižnom trhu sa objavilo niekoľko nových publikácií, ktoré by pre mnohých z vás mohli byť zaujímavé.

GEE, H. (2024): Stručná historie života na Zemi : 4,6 miliard let ve 12 kapitolách. Lingea, Brno, 272 pp. [kniha je dostupná aj v slovenskej mutácii]

FEDOR, P.; VIDLIČKA, L.; ZVARÍKOVÁ, M. (eds.) (2025): Červená kniha ohrozených a vzácných druhov rastlín, húb a živočíchov Slovenska : Bezstavovce. Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky Banská Bystrica, 660 pp.

[Krst publikácie sa konal na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave v septembri 2025; viac na internetovej stránke https://fns.uniba.sk/cervena_kniha_bezstavovcov/]

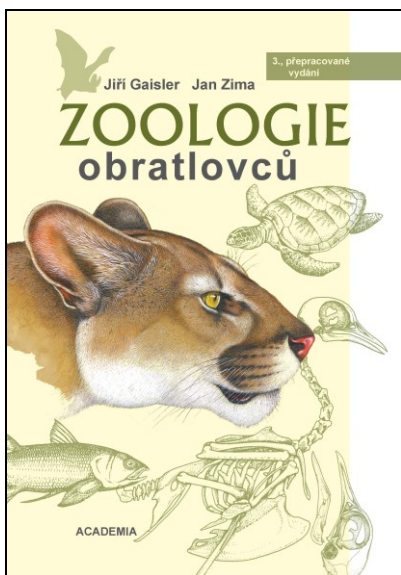
MACEK, J.; ROLLER, L.; BENEŠ, K.; HOLÝ, K.; HOLUŠA, J. (2025, dotlač): Blanokřídli České a Slovenské republiky II. – Šíropasi. Academia, Praha, 671 pp.

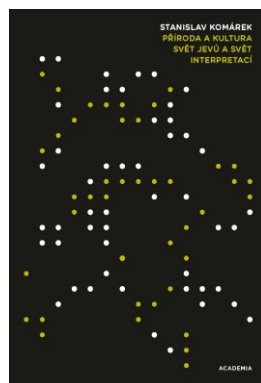
DUNGEL, J.; HUDEC, K.; ŠTASTNÝ, K. (2025, 3. vydanie, dotlač): Atlas ptáků České a Slovenské republiky. Academia, Praha, 260 pp.

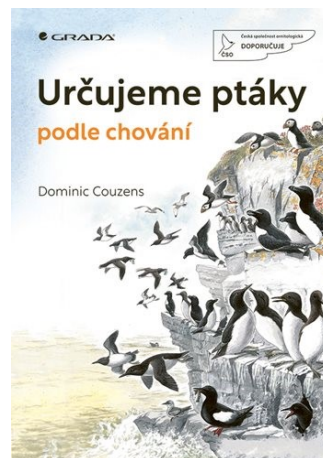
CHITTKA, L. (2025): Včelí mysl. Academia, Praha, 340 pp.

GAISLER, J.; ZIMA, J. (2025, 3. prepracované vydanie, dotlač): Zoologie obratlovců. Academia, Praha, 696 pp.

KOMÁREK, S. (2025, 3. revidované vydání): Příroda a kultura : Svět jevů a svět interpretací. Academia, Praha, 3412 pp.

COUZENS, D. (2025): Určujeme ptáky podle chování. Grada, Praha, 304 pp.

* * *

(za poskytnutie tejto výnimočnej fotografie ďakujeme jej autorovi Jurajovi Žiakovi a Spoločnosti pre vzdelávanie a environmentálnu výchovu; <https://www.wildlifeeducation.sk/>)

Spoločnosť pre vzdelávanie a
environmentálnu výchovu OZ
[wildlifeeducation.sk](https://www.wildlifeeducation.sk)

Prihláška za člena
Slovenskej zoologickej spoločnosti

Meno:	Priezvisko, titul:
Dátum narodenia:	Miesto narodenia:
Kontaktná adresa Názov inštitúcie:	
Ulica, č.:	telefón:
Mesto:	fax:
Okres:	
PSČ:	e-mail:
Môj záujem sa sústreďuje na oblasti (označte):	
entomológia	☐
iné bezstavovce	☐
ichtyológia	☐
batrachológia	☐
herpetológia	☐
ornitológia	☐
mammaliológia	☐
ochrana fauny	☐
etológia	☐
Dátum:	
Podpis:	

Členský príspevok vo výške 10,- Eur na 1 rok zašlite na účet SZS číslo IBAN: SK73 8330 0000 0022 0137 6337, BIC: FIOZSKBAXXX, FioBanka, a.s. Prihlášku po vyplnení pošlite, prosím, na poštovú alebo e-mailovú adresu predsedu SZS:

Vladimír Kubovčík, predseda SZS
Fakulta ekológie a environmentalistiky
Technická univerzita vo Zvolene
T. G. Masaryka 20117/24
960 01 Zvolen
✉ kubovcik@tuzvo.sk

* * *

Prihláška za člena
Slovenskej zoologickej spoločnosti

Meno:	Priezvisko, titul:
Dátum narodenia:	Miesto narodenia:
Kontaktná adresa Názov inštitúcie:	
Ulica, č.:	telefón:
Mesto:	fax:
Okres:	
PSČ:	e-mail:
Môj záujem sa sústreďuje na oblasti (označte):	
entomológia	☐
iné bezstavovce	☐
ichtyológia	☐
batrachológia	☐
herpetológia	☐
ornitológia	☐
mammaliológia	☐
ochrana fauny	☐
etológia	☐
Dátum:	
Podpis:	

Členský príspevok vo výške 10,- Eur na 1 rok zašlite na účet SZS číslo IBAN: SK73 8330 0000 0022 0137 6337, BIC: FIOZSKBAXXX, FioBanka, a.s. Prihlášku po vyplnení pošlite, prosím, na poštovú alebo e-mailovú adresu predsedu SZS:

Vladimír Kubovčík, predseda SZS
Fakulta ekológie a environmentalistiky
Technická univerzita vo Zvolene
T. G. Masaryka 20117/24
960 01 Zvolen
✉ kubovcik@tuzvo.sk

* * *

Názov časopisu	Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV ISSN 1339-178X
Ročník a číslo	ročník 14., číslo 3/2025 (prvé číslo vyšlo 16. marca 2012)
Vydáva	© Slovenská zoologická spoločnosť pri SAV
Sídlo vydavateľa	Slovenská zoologická spoločnosť pri SAV Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave Mlynská dolina, Ilkovičova 6 842 15 Bratislava 4 – Karlová Ves
Redakcia	Vladimír Kubovčík , predseda redakčnej rady Fakulta ekológie a environmentalistiky Technická univerzita vo Zvolene T. G. Masaryka 2114/27 960 01 Zvolen tel.: 045-5206 605 e-mail: kubovcik@tuzvo.sk Ivan Baláž , člen redakčnej rady, ibalaz@msnet.ukf.sk Alexander Csanády , člen redakčnej rady, alexander.csanady@unipo.sk Jakub Fedorčák , člen redakčnej rady, jakub.fedorcak@unipo.sk Peter Manko , člen redakčnej rady, peter.manko@unipo.sk Peter Maršalek , člen redakčnej rady, peter.marsalek@nlcsk.org Jozef Oboňa , člen redakčnej rady, jozef.obona@unipo.sk Slavomír Stašiov , člen redakčnej rady, stasiov@tuzvo.sk
Periodicita	občasník, vychádza podľa potreby a aktuálnej situácie v zoológii na Slovensku, cca 2 až 4-krát ročne
Dostupné na internetovej stránke	https://szs.sav.sk